ЁШ ЛЕНИНЧИ

Ўзбекистон ёшлари рўзномаси

1991 йил 19 октябрь Шанба

№ 162 (14.837). Баҳоси 10 тийин.

• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! • السلام عليكم، عزيز مه شترى !

«Обуна—92»

Маънавият пул билан ўлчанмайди

Бугунги кундаги иқтисодий қийинчиликлар ҳатто рўзнома ва ойномаларга обуна бўлишда ҳам ўз таъсирини ўтказмоқда. Хўш, бу борада қандай ишлар қилиняпти! Мухбиримиз жумҳурият матбуот тарқатиш маркази бошлиғи Саидмаҳмуд АКБАРОВ билан ана шулар ҳақида суҳбатлашди.

— Саидмаҳмуд ака, жумҳуриятимиздаги алоқа бўлимлари ва матбуот тарқатиш ташкилотларида обуна ишлари қандай бораяпти!

— Обуна ишлари билан жумҳурият бўйича 3200 дан зиёд алоқа бўлимлари шуғулланмоқда. Маълумки, 1992 йил обунаси 1 августда бошланган бўлиб, у шу йилнинг 1 ноябрида тугалланади.

Афсуски, шу кунгача қабул қилинган обуналар кўрсаткичи ўта паст даражада. 15 октябргача олинган маълумотларга қараганда, марказий рўзномаларга обуна бўлиш ўтган йилги обунанинг 34,1 фоизини ташкил қилди. Бу эса шу йилнинг 1 январигача қабул қилинган марказий рўзномалар сонидан қарийб бир миллион камдир.

Марказий ойномаларга обуна бўлиш эса ўтган йилга таққослаганда бор-йўғи 28,6 фоизни ташкил қилади. Жумҳурият рўзномаларига обуна бўлиш суръати охирги 15 кунликда 22,4 фоизга ошди ва обуна бошлангандан бери 39,4 фоизга етди. Бошқача қилиб айтганда ўтган йилги рўзномалар сонига 1,5 миллионга яқин нусҳа етишмаётир. Айни вақтда Тошкент шаҳрида, Жиззах, Сирдарё, Хоразм ва Тошкент вилоятларида обуна суръати бирмунча жадаллашганини таъкидлаш лозим. Бу вилоятлар алоқа ташкилотларида жумҳурият рўзномаларига қабул қилинган обуна миқдори ўтган йилнинг 50-70 фоизини ташкил қилди. «Спорт» (ўзбек ва рус тилларида), «Правда Востока», «Достик туы» рўзномаларига обуна бошқа нашрларга қараганда сезиларли даражада юқоридир.

Жумҳурият ойномаларига обуна яна ҳам оғирроқ кечмоқда. 15 октябргача қабул қилинган обуна ўтган йили ҳажмининг фақатгина 34,5 фоизини ташкил қилди. Обуна тугашига эса атиги ўн кун қолганлигини ҳисобга олсак, аҳволни сўз билан изоҳлаш қийин.

— Саидмаҳмуд Саидович, 1992 йил обунаси бошланмасдан олдин, кўрсаткичнинг тушиб кетишини сезганмидингиз!

— Албатта. Маълумки 1992 йил рўзнома ва ойномаларининг баҳоси деярли 1,5—2 баробар ошди. Қолаверса, бу нархнинг устида яна 5 фоизли Президент солиғи ҳам сентябрь ойигача ўз «кучини» кўрсатди.

Мамлакатимиздаги мавжуд сиёсий танглик рўй берган давлат тўнтариши ва мувaққат ҳукуматнинг баъзи марказий нашрларни «ёпиб» қўйиши ҳам обуначиларнинг ишончини маълум даражада сўндирди. Қолаверса, рўзғор тебратиш ҳам оғир бўлиб қолди. Айтиш мумкинки, маънавиятни пул билан ўлчамайдиганлар севимли нашрларига обуна бўлишмоқда.

— Аҳвол ўзгаришига ишонч борми!

— Тўғри. Ўтган вақтни қайтариб бўлмайди. Аммо қўл қовуштириб ўтирадиган вақт ҳам эмас.

Вазирлик ҳар ўн кунда вилоят алоқа ташкилотлари билан селектор мажлислари ўтказиб турибди. Менинг билишимча, Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси вакиллари ҳам ҳозирги пайтда обуна масаласига қизғин киришишган. Кўпгина ташкилотлар ўз ходимларига ёрдам тариқасида обуна учун маблағ ажратаётганликлари, айниқса, улуғ иш бўлаяпти. Баъзи ташкилотлар эса илғор ходимларига имтиёзли обуна варақаларини тарқатмоқда. Хусусан биз ҳам ҳар бир ходимимиз учун ташкилотимиз ҳисобидан 50 сўм миқдорида пул ажратдик.

— Саидмаҳмуд ака, бир вақтлар фирқа қўмиталарининг мафкура бўлимлари кўрсатмаси билан ташкилотларда обуна мажбурий равишда ташкил қилинарди.

— Биринчидан, фирқа қўмиталарининг ҳозирги аҳволи ҳаммага аён... Иккинчидан, бозор иқтисодиёти шароитида мажбурий равишда обуна қилдиришнинг ўзи гуноҳ. Обуначи ўз хоҳиши бўйича севган нашрига обуна бўлиши керак. Шу муносабат билан мактаб даврим ёдимга тушиб кетди. Мен ўқиган Тошкент шаҳрининг Киров ноҳиясидаги 5-мактаб ҳар жиҳатдан — ўқишда ҳам, спорт ва санъатда ҳам ноҳияда алоҳида ўрин тутарди. Чунки ўша пайтларда ўқувчиларни ҳеч нарсага мажбурлаш йўқ эди. Энди обуна ўтказишга келганимизда синф раҳбарларимиз, севимли устозимиз Ҳамидулла ака Мираҳмедов тушунтириш ишларини обунадан 1-2 ой олдин бошлаб, ҳар бир ўқувчига келажакдаги танлаган касби бўйича, унинг дунёқарашига қараб у ёки бу рўзномага ёзилишни тавсия этардилар. Синфимизда ҳеч бир ўқувчи обунасиз қолмас эди. Шу кунда Ҳамидулла Носирович 60 ёшга тўлдилар, фурсатдан фойдаланиб уларни мактабдошларим номидан муборакбод этаман.

— Халқимиз азалдан маърифатли. Илмга чанқоқ. Ана шуни ҳисобга олиб, жумҳуриятимиз раҳбарлари бир қанча янги нашрларнинг ташкил қилинишига ёрдам бермоқда.

— Келаси йилга «Оила ва жамият», «Ўзбекистон табиати» рўзномалари, «Ширинтой» ва бошқа ойномаларга ҳам обуна давом этяпти. Бугунги қийин даврда янги нашрларнинг жонкуярларини табриклаш керак. Янги рўзномалар ўз ўқувчиларининг қўлига тегяпти. Агар муштарийларни ўйлантираётган муаммолар ёритилса, ўйлайманки, мухлислар 20-25 сўм пулнинг юзига боришмайди. Кўпгина нашрларнинг жамоалари обуна суръатини кўтариш учун лотереялар ташкил қилишяпти. Турли-туман ваъдалар беришяпти. Аммо ҳақиқий мухлислар учун эса бундай нарсаларнинг ҳожати йўқ. Таҳририятлар уларнинг дилига яқин мавзуларни ёритса бўлди.

— Обуна муддати узайтириладими!

— Саволингиз ўринли. Лекин бу ҳақда бирор-бир маълумотга эга эмасмиз. Шу туфайли ҳар дам ғанимат. Шундай экан «Ёш ленинчи» рўзномасининг муштарийлари ҳам обунага шошилишлари керак. Вақт кутиб турмайди.

Зайниддин МАМАДАЛИЕВ суҳбатлашди.

ЖУМҲУРИЯТНИНГ АЙРИМ РЎЗНОМАЛАРИ, ЁШЛАР ВА БОЛАЛАР НАШРЛАРИГА ОБУНА

(10 октябргача бўлган маълумот)

«ҒУНЧА» —	199,946
«ЁШ КУЧ» —	144,340
«ЛЕНИН УЧҚУНИ» —	132,760
«ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ» —	98.637
«ЁШ ЛЕНИНЧИ» —	59.167
«ГУЛХАН» —	57.478
«ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ» —	50.406
«ПРАВДА ВОСТОКА» —	47.842
«ШИРИНТОЙ» —	40.770
«СИРЛИ ОЛАМ» —	37.593
«ХАЛҚ СЎЗИ» —	23.894
«ЁШЛИК» —	22.471
«ПИОНЕР ВОСТОКА» —	20.655
«СПОРТ» —	13.932
«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» —	12.966
«МОЛОДЕЖЬ УЗБЕКИСТАНА» —	3.359
«НАРОДНОЕ СЛОВО» —	1.903
«ОИЛА ВА ЖАМИЯТ» —	1.184

ЖАҲОН КУБОГИ

ТОШКЕНТ · 91

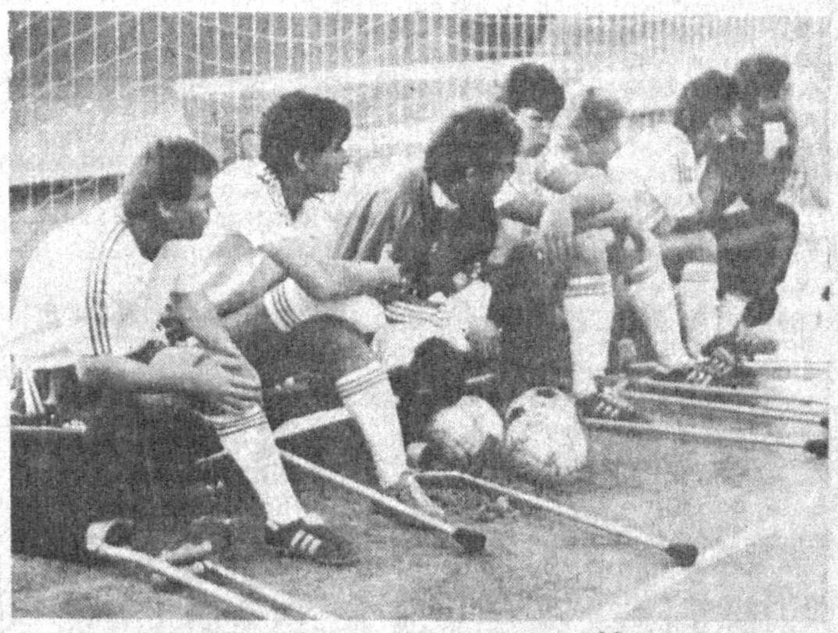

ЙИГИТЛАРГА ТАЪЗИМ ҚИЛИНГ!

ТЕЛЕФОНИМИЗ узоқ жиринглади. Шошилинч овоз: «Ёш ленинчи»ми? Душанбелик «афғон»лармиз. Тошкентда Жаҳон кубоги мусобақалари ўтказиляпти, деб эшитдик. Бизнинг «Матонат» қандай? Ҳеч жойда ёзишмадиям...» Жавобга шошиламан: «Бизда тўрт кундан бери футбол. «Матонат»ми, зўр! Кеча мини-футбол бўйича биринчи ўринни олди. 18 октябрь куни эса катта футбол бошлан...» Узилиб қолди.

На илож? Шунисига ҳам шукур. Суюндик. Ахир бундай катта мусобақанинг дунёда олтинчи бор ўтказилиши. Пойтахтимизда биринчи. Нолиш бефойда. Майли, марказий нашрлар ёзмаса ҳам (Хайриятки, кечагина «Советский спорт» тўрт энликкина, «Комсомолька» суратли-хабарчалар эълон қилди).

«Меҳнат резервлари» стадиони. Шундоққина ёнимда ўтирган мамлакат терма командаси йигитларининг мутаржим қизга шивирлаб айтган гапларидан ҳайратга тушаман. «Ўша Биллга айтиб қўй, бизга нега рухсат беришмади. Айбимиз, ўтган йили команда тузиб, Сиэтлга бормаганимизми ё?» Бу алоҳида мавзу. Қолаверса ташкилий қўмита аъзолари, мутасаддилар, ҳомийлар ва марказ вакиллари уч кун баҳслашишди. Терма команда кубокда қатнашадими ё йўқми? Бу бизлар учун «сир». Қўлимизда ҳеч қандай далил йўқ. Шул боис, ҳукм чиқаришга ҳали эрта. Очиқ майдонда бошланган ўйинлар жадвалида мамлакатимиз командаси ёзилмаганидан билдикки, рухсат берилмапти. Бу ҳақда кейин...

Ўйинлар ҳақида. Қибрайдаги «Пахтакор» командасининг ёпиқ спорт базасида якунланган мини-футбол беллашувларини кузатиб фахрли ўринларга Англия, Сальвадор ёки «Матонат» даъвогарлик қилса керак, деб ўйлагандик. Тахминимиз тўғри чиқди-ю... лекин сальвадорликлар кутилмаганда энг охирги ўринни эгаллашди. Финалда эса «Матонат» ҳамда Англия терма командаси учрашди. Ҳисоб 1:0 — тошкентликлар фойдасига ҳал бўлди. Иккинчи ўрин англияликларга, учинчи, тўртинчи ўринлар эса Бразилия ва барнаулликларга насиб этди.

Очиқ майдонда бошланган катта футболда қайси жамоа юқори ўринларни эгаллаши якшанба куни маълум бўлади.

Барибир кўнгил озор чеккандай туюлаверади. Кўз олдингда шунча жабру-жафоларни енгиб яшаётган, ҳали эндигина ўн гулидан бир гули очилмаган мард йигитларнинг шиддатини кўриб.... ерга қарайман. Бу сирли оламда ҳали нене тилсимотлар силсиласида азият чекаётган одамизотнинг қувончу-ташвишлари нечоғли кўплигидан ўксинаман. Биз — бағри бутунлар теполмаётган тўпларни шулар осмонга чирпирак қилиб учираётгани ҳаммамизни ҳижолатга солаётганини сезаман. Не бахтки, бу йигитлар қаршисида қанча бош эгсак, шунча оз...

Н. ЖАЛИЛ.

* * *

Ўйинлардан лавҳалар.
Муҳаммад АМИН суратлари.

УРГУТДА «ЁШ ЛЕНИНЧИ» БАЙРАМИ

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Ургут ноҳия қўмитаси билан биргаликда 25 октябрь куни «Ёш ленинчи» байрами ўтказади. Бу сафар рўзнома ижодкорлари ургутлик ёшлар меҳмони бўлишади. Байрамда таниқли санъаткорлар қатнашишади. Ўша куни яшил майдонга «Ёш ленинчи» қошидаги «Ижодкор» командаси билан ургутлик ёш футболчилар ўйингоҳга тушишади.

Таҳририят аъзолари билан юзма-юз учрашув, шеърхонлик режалаштирилган. Агар «Ёш ленинчи» жамоасининг келгусидаги ижодий ишлари билан бафуржа танишаман десангиз, байрамга ташриф буюринг. Ўша куни таниқли санъаткорлар ижросида куй-қўшиқлар тинглаб ҳордиқ чиқарасиз. Жумҳуриятимиздаги таниқли ноёб хислатли кишилар — экстрасенслар дардмандларни муолажа қиладилар. Тайёргарлик ишларини намунали ўтказиш учун Ургут ноҳия қўмитаси ишларни аллақачон бошлаб юборишди.

БАЙРАМГА МАРҲАМАТ!

Ургутда байрамга қандай тайёргарлик бораётгани тўғрисидаги хабарларни махсус мухбиримиз **Гулчеҳра АЛИБОЕВА** рўзномамизнинг кейинги сонларида батафсил ёритиб боради.

Шу сонга хабар

ШКВИРИН «СЕНТ-ЭТЬЕН» КЛУБИНИНГ ҲУЖУМЧИСИ!! НАҲОТКИ!

БУ хабарни осмондан олиб ёзмаяпмиз. Рост. Ишончли манбаларга асосланиб эълон қилаяпмиз. Маълум бўлишича, Тошкентга Париж шаҳрининг «Сент-Этьен» футбол клубининг селекционер тренерлари келишиб... Уларни нафақат Игорь, балки «Пахтакор»да ўйнаётган бошқа бир нечта ўйинчилар ҳам қизиқтирган.

Балки келаси йилдан бошлаб командамизнинг энг кўп тўпурар ўйинчиси мазкур клуб шарафини ҳимоя қилса ажабмас.

Бу майли, 1992 йилга ҳавола. Лекин бугун Игорь Шквирин, қолаверса, унинг командадошлари московлик спартакчилар билан бўладиган учрашувда ўз олдиларига ҳамлетчасига савол қўйиб ўйнашлари шарт! «Ё олий лига, ё?..»

Эшитдингизми, ўқидингизми?

ГЕНШЕР ОЛМА-ОТАГА КЕЛДИ

Германия ташқи ишлар вазири Ханс-Дитрих Геншер амалий ташриф билан Олма-Отага келди. Бу ерда у билан Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев учрашди. Икки томонни қизиқтирган масалалар юзасидан музокаралар бўлди.

НЬЮ-ЙОРКДА ҚИРҒИЗИСТОН КУНЛАРИ

АҚШнинг энг йирик шаҳарларидан бири Нью-Йоркда Қирғизистон Жумҳурияти кунлари бўлади. У Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг қарори билан ўтказилмоқда. Шу муносабат билан бугун Қирғизистон Президенти Асқар Акаев Нью-Йоркка учиб кетади.

АРМАНИСТОННИНГ БИРИНЧИ ПРЕЗИДЕНТИ

Левон Тер- Петросян Арманистоннинг биринчи Президенти бўлди. Бўлиб ўтган сайловда у дастлабки маълумотларга қараганда, 70 фоиздан ортиқ овоз олди.

Арманистоннинг биринчи Президенти 46 ёшда. Фалсафа фанлари доктори. Уйланган, бир ўғли бор.

ОШХОНАДА — ҚОТИЛЛИК!

Чоршанба куни Техас штатининг марказида жойлашган Киллин шаҳри ошхоналаридан бирида қонли фожиа содир бўлди. Тушги танаффус вақтида ошхонада кўп одам тўпланган бир пайтда юк автомобили шиша деворни синдириб залга кириб келди. Кабинадан сакраб чиққан ҳайдовчи нималардир, деб қичқириб ярим автомат тўппончадан одамларга ўқ ота бошлади.

Гувоҳларнинг айтишича, қотил одамларни тўғридан-тўғри отаверган. Полициянинг маълумотларига кўра, камида 22 киши ҳалок бўлди. Охирги ўқ билан қаттол ўзини ўлдирди. Салкам 15 киши яраланди.

Қотилнинг кимлиги ва жиноят қилиш сабаблари ҳозирча номаълум.

«ЖАСЛИК» — ЁШЛАР ДЎКОНИ

Нукусда «Жаслик» фирма дўкони очилди. Унда Қорақалпоғистон ҳунар-техника билим юртлари талабалари ва ўқув-ишлаб чиқариш комбинатларида шуғулланаётган ўқувчилар тайёрлаган маҳсулотлар сотилади.

ШЎРО КАПИТАНИГА ЖАРИМА СОЛИНДИ

Шўро «Озарбайжон» пассажир теплоходининг капитани Всеволод Тутвумга Греция маъмурлари бир миллион драхма (салкам 5,5 минг доллар) жарима солдилар.

Маҳаллий матбуотнинг хабар қилишича, «Озарбайжон» кемаси Микенос оролидаги порт яқинида лангар ташламоқчи бўлиб турганида, ёқилғи қолдиқлари кемадан сувга ағдарилганини порт маъмурияти қайд этганидан кейин шундай жарима солинди.

«ХАЛҚ УЧУН»

Эртага, якшанба куни соат 19.50 да жумҳурият телевидениесининг 1-программаси орқали эфирга чиқадиган «Ўзбекистон» тележурнали шундай деб номланади. 20 дақиқа давом этадиган кўрсатувни киночилар бир мавзуга — жумҳуриятимизда Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов фармонлари қандай бажарилаётганига бағишлашган.

Унда биз мўл ҳосил, чорвачилик маҳсулотлари етказиб бераётган жиззахлик ижарачилар — тўққиз оға-ини Абдуғафуровлар оилалари. Тошкент вилоятида истиқомат қилаётган фермер, илгари кўп ноҳақликларга учраган Ҳасанбой Норбоевнинг турмуш шароити, меҳнат фаолияти билан танишамиз. Ҳозир Ҳасанбой ака тўла оқланди. Ўғиллари билан ўз фермасида ишлаётир...

Хуллас, томоша қилинг, афсусланмайсиз.

М. АҲМЕДОВ.

ҚОРАЧИҒ

ХЕВАНИНГ ҚУТЛУҒ маъракаси жаҳон миқёсида нишонланади. Маданий ва маънавий бешигимиз ҳисобланмиш шаҳарнинг улкан тўйига ҳозирлик бошлаб юборилган. Сўнгги, эътиборга лойиқ янгилик: ЮНЕСКО жаҳон ворис шаҳарлари рўйхатини эълон қилганда бу ҳисобга Иттифоқимиздан фақат икки шаҳар: Санкт-Петербург ва Хева кирганн маълум бўлди.

Жаҳон ворис шаҳарлари биринчи халқаро симпозиуми Канаданинг Квабек шаҳрида бўлиб ўтди. Унда Хоразм вакиллари ҳам иштирок этишди. Мухбиримизнинг делегация раҳбари, халқ ноиблари вилоят Кенгаши ижроия қўмитасининг раиси Абдулла ИСКАНДАРОВ билан мулоқоти шулар ҳақида.

— Абдулла Искандарович, ЮНЕСКО каби нуфузли ташкилотнинг Хевага эътибори — эътирофи қувончли ҳол. Жаҳоннинг қирқ мамлакати етмиш шаҳридан вакиллар иштирок этган халқаро симпозиумдан олган таассуротларингиз қандай!

— Ўтган йил охирида ЮНЕСКО жаҳон ворис шаҳарлари рўйхатини кўриб чиққанида қуйидаги шартларга риоя қилган: муайян шаҳардаги тарихий обидаларнинг уйғунлиги, девор билан чегараланиши, обидалар ҳудудида замонавий биноларнинг бўлмаслиги ва аҳоли истиқомат қилиб келаётгани. Хева бу шароитларга тўла жавоб беради. Шу боиски, ЮНЕСКО қадимий шаҳар тўйини ўтказиш, унинг ўлмас обидаларига иккинчи умр бахшида этиш, қайта таъмирлашдек савобли ишлар учун катта миқдорда маблағ ажратишга қарор қилган. Хева нафақат бизнинг, бутун Турон заминининг, Осиёнинг фахри. Симпозиумда маъруза қилган нотиқлар уни Римга тенгдош аташди. Флоренция, Неаполь, Ватикан, Истамбул шаҳарлари қаторида тилга олишди.

Симпозиумнинг мақсади: ЮНЕСКО вице-президенти Лопес жаноблари сўзи билан айтганда, ташкилот тасарруфига олган етмишдан зиёд ворис шаҳарларнинг ўзаро алоқалари, борди-келдиларини кенг йўлга қўйиш, уларни таъмирлаш, биздан кейинги авлодларга ҳам шу ҳолида, тўла-тўкис етказишда биргаликда ҳаракат қилиш, моддий ва маънавий ёрдам кўрсатишдир. Маълумки, ҳозирда иқтисодий муаммолар биринчи ўринга чиққан. Аммо, XX асрнинг охирги ўн йиллигини инсониятнинг маданий ва тарихий меросини кўз қорачиғидек асраш ўн йиллигига айлантириш сиёсатини юргизиш ташкилотимизнинг бош мақсадидир...

Биз симпозиумда Хева ва унинг тарихий обидаларини кенг тарғиб қилдик. Учта кўргазмали суратларда шаҳарнинг миллий нақшли мадрасалари, мақбаралари, минора-ю, кошинларини тўлақонли акс эттира олдик. «Ким ўз шаҳрини тўла намойиш этади» мавзусидаги конкурс бу тарғиботимизга кенг йўл очди. Шунингдек, шаҳар ҳақида ҳужжатли фильм кўрсатдик. Симпозиум ташкилий қўмитаси номига шаҳар қиёфаси акс этган эсдалик совғалар топширдик. Яна бир қанча ишбилармон учрашувлар бўлиб ўтди.

— Шаҳарнинг тўйи муносабати билан жаҳонда унга қизиқиш ошмоқда. Хорижий фирмалар ҳамкорлик қилиш, биргаликда тижорат-саёҳат ишларини бажариш таклифларини билдиришмоқда. Ўзингиз бу борада сўз очиб қолдингиз. Хўш, амалий таклиф билдирган кишилар, фирмалар бўлдими!

— Бундай таклифлар кўп. Айниқса, симпозиумда Канада миллий ахборот қўмитаси раиси, мамлакат тарихий ёдгорликлар кенгаши раиси, профессор Саймонс жаноблари бизни излаб топиб, бир қатор амалий таклифлар билдирди. Иқтисодий танглик шароитида у тарихий обидаларни таъмирлаш учун мутахассислар юбориш, яна келгуси йилдан бошлаб Канада дорилфунунларида ўқиш учун вилоятдан иқтидорли ёшларни қабул қилиш, барча чиқимларни ўз зиммасига олажагини билдирди. Ўқишга юборажак ёшлар меъмор, археолог, компьютер муҳандиси, тижоратчи бўлиб етишадилар. Эътиборли томони, жаноб Саймонс ўз ёрдами учун бир тийин ҳам ҳақ олиш нияти йўқлигини билдирди.

АҚШнинг Шимолий Каролина штатида компьютерлаштирилган технологик ускуналар билан ёғочни қайта ишлаш бўйича дунёга танилган «Барр Маллин-Инк» фирмаси президенти жаноб Сэнди Маллин билан ҳам учрашдик. Маллин Хоразмда ғўзапоя кукунидан юқори сифатли фанер тайёрлайдиган ҳамкор корхона қуриш учун асбоб-ускуналар етказиб бериш, яна вилоятда жаҳон бозорида харидоргир гиламлар ишлаб чиқарадиган корхона очиш ва унинг маҳсулотини асъор (валюта) эвазига сотишда воситачилик қилишга ваъда берди.

Бундай амалий учрашувлар, қизиқарли таклифлар кўп бўлди.

—Таклиф-истаклар яхши. Аммо, вақт тиғиз, иқтисодий танглик чуқурлашмоқда, Иттифоқда ўзаро иқтисодий алоқалар тобора издан чиқмоқда. Шундай шароитда четдан умид кутиш, учрашувларнинг натижасига қизиқиш катта бўлади-да.

— Симпозиум ўз ишини муваффақиятли олиб борган Квабек шаҳри ҳокими Лалье жаноблари ҳузурида бўлдик, ўзаро мулоқот қизиқарли, дўстона ўтди. Ҳоким Хева ёдгорликларини таъмирлаш, уни тўлалигича авлодларга етказишдек ўта хайрли ишда маблағ, ускуна, мутахассислар билан ёрдам кўрсатажагини айтди. Барпо бўлганига атиги икки аср бўлган Квабекни минг йиллар кейинги наслларга етказишда бизнинг тарихий тажрибамиз асқотиши, ўрганадиган нарса кўплигини билдирди.

Бўлғориянинг Несебр, Жазоирнинг Мъзаб, Бразилиянинг Уропрето, Брозилиа шаҳарлари ҳокимлари билан бўлган учрашувларда ҳам шундай кайфият ҳукм сурди. Хева каби тарихий шаҳарларга иқтисодий ёрдам бериш ниятида эканликларини айтишди.

Биз ўзаро ҳамкорлик қилиш истагини билдирган ишбилармонларни, тижоратчиларни юртимизга таклиф қилдик.

— Май ойида вилоятда, Хева шаҳрида ЮНЕСКОнинг «Буюк ипак йўли — мулоқот йўли» халқаро юриши қатнашчилари меҳмон бўлишди, қадим шаҳарни дунё миқёсида тарғиб-ташвиқ қилишга муҳим ҳисса қўшишди. Сизларнинг Квабекдаги халқаро йиғинда иштирокингиз ҳам бу борадаги эзгу ишлардан бири. Хеванинг 2500 йиллик маъракасини ҳар томонлама мукаммал ўтказиш учун вилоят ва жумҳурият миқёсида нималар қилинмоқда! Ростини айтадиган бўлсак, Самарқанд шаҳрининг 2500 йиллик анжумани жуда катта шов-шувлар билан ўтказилган. Хева юбилейи ҳақда матбуотда онда-сонда хабар босилмоқда, холос.

—Вилоятда муайян ишлар аллақачон бошлаб юборилган. Хорижий фирмалар билан ҳамкорликда меҳмонхона қуришга киришилмоқда. Бошқа муҳим масалалар ишлаб чиқилмоқда.

Хеванинг ёши масаласида олимлар ўртасида илмий анжуманларда тортишувлар бўлди. Турли рақамлар билдирилди. Квабекдаги симпозиумда эса унинг ёшини 2500 деб тан олишди. Римга тенгдош аташди.

Биз улкан анжуманни шов-шувларсиз, ортиқча ҳашамларсиз ўтказиш тарафдоримиз. Мақсад: бизнинг маданий, тарихий, маънавий меросимиз—борлигимизнинг ўзаги, кўз қорачиғимиз бўлмиш Хевани асл ҳолида қолдириш, авлодларга бус-бутун етказиш, боболар меросига ҳурмат туйғуларини ёшларимизда камол топтириш...

Қилинаётган ва қилиниши керак бўлган барча ишлар шу мақсадга йўналтирилади.

«Ёш ленинчи» мухбири Рўзимбой ҲАСАН ёзиб олган.

Бизнинг мусоҳаба

«ҲАМОН ҚЎЛИМИЗ КЎКСИМИЗДА»

Биз бошқача эдик

Ҳабибулла ОҚПЎЛАТОВ — Самарқанд вилояти Иштихон ноҳиясидан. Мактабни 1966 йилда тугаллаган:

— «Собиқ ўқувчилар — саҳифамиз меҳмони» рукни остида берилган мақолада 40 ёшлар чамасидаги жувоннинг «Мактабниям, синфдошларимниям эслай олмайман» дегани мени таажжублантирди.

Наҳотки ўн-ўн бир йиллик синфдошларни унутиб бўлса?

Ўрта мактабни тугаллагунимча тўртта билим масканида ўқишимга тўғри келди. Собиқ синфдошларим сони юздан ортиқ. Чорак асрдирки, синфдошларимнинг исмини, ҳатто лақабларини ҳам эсдан чиқарганим йўқ. Ҳамон бир-биримиз билан тез-тез учрашиб турамиз.

Устозларимнинг ҳар бирини чуқур ҳурмат билан эслашимни айтсам, балки мақтанчоқлик бўлар. Лекин Ўтамурод Муҳаммадиев, Эштурсин Жозилов, Оқбўта Кўбаев, Яхшибой Сулаймонов, Марди Очилов сингари ўнлаб ўқитувчиларим олдида ўзимни ҳамон ўша ўқувчилик даврларимдагидек қўлимни кўксимга тутаман. Чунки улар менга илм-маърифат йўлини кўрсатиш билан бирга ҳаётда муносиб ўрин эгаллашимга ҳам озми-кўпми ҳисса қўшишганлигини ҳеч қачон унутмайман.

Бундай дейишимнинг боиси бор. Муаллимларнинг ҳар бири биз ўқувчилар учун идеалга айланиб қолган, таъбир жоиз бўлса, очилмаган қўрик эдилар. Фикримча, ҳозир ҳам шундай. Чунки улар ҳеч қачон «мулланинг айтганини қил-у, қилганини қилма» тарзида иш тутишмасди. Балки ўзларининг хулқ-атворлари билан бизга ўрнак бўлишарди.

Афсуски, ҳозир муаллимлар ҳақида бундай деб бўлмайди. Чунки улар кўпинча турмуш икир-чикирлари билан ўралашиб қолишмоқда. Бунга балки алғов-далғов давримиз сабабчидир? Лекин ўқитувчи ҳамиша ўқитувчилигича қолсагина ўқувчилари олдида ҳурматини йўқотмайди. Менинг фикрим шу.

Янгибой ҚЎЧҚОРОВ — 1958 йилда Қорақалпоғистон Жумҳуриятининг Беруний ноҳиясида туғилган. Совет Иттифоқи Қаҳрамони У. Жуманиёзов номли ўрта мактабни 1976 йилда тугатган.

— Сиз ўқувчилик йилларингизни қандай эслайсиз?

—Албатта, ҳаяжон билан эслайман. Лекин бу дегани у давр фақат ёруғ хотиралардан иборат, сурурларга бой бахтли болалик бўлган, дегани эмас.

Хотирамга ўчмас бўлиб муҳрланган илк воқеа, 1974 йилда юз берганди. Ўшанда мактаб, ноҳия, мухтор жумҳурият миқёсидаги ёш кимёшунослар беллашувида қатнашиб биринчи ўринни эгаллаган ҳамда Ўзбекистон ёш кимёшуносларининг беллашувида қатнашган эдим. Мухтор жумҳуриятдан келган ўқувчилардан икки нафаригина Донецк шаҳрида ўтадиган Бутуниттифоқ олимпиадасига йўлланма олишга эришди. Иккинчи йўлланма менга теккан эди. Бу ҳақда менга айтишгандилар. Лекин Нукусдан бизни бошлаб келган амаки йўлланмани мендан анча кам балл олган йигитчага олиб берди. Кейин биз Нукусга қайтганимизда тайёрагоҳда «йигитча»ни ялтироқ «ГАЗ-24»да кутиб олишди. Гуруҳ раҳбарининг елиб-югуришларини ўшанда англаб етдим. Шунда олам мен учун қоқ иккига ажралди. Ўшанда Султонвайс тизмаси орқали мени қишлоғимга, онасизлик гирдобида қийналаётган укаларим олдига олиб қайтаётган автобусда ўй суриб кетар эканман, бу оламда ҳақиқат йўқ, деган фикр илк марта хаёлимдан ўтган.

Яна ўқувчилик йилларимдан нима эсимда қолган? Китобсеварлигим. Суткасига иккитадан китоб ўқиган вақтларим бўлган. Эндиликда касбим журналист бўлганлигига, бадиий ижод билан баҳоли қудрат шуғулланишимга қарамасдан ўқувчилик давримда бу соҳа тўғрисида орзу қилмаганман. Кимё мени ўзига ром қилганди. Агрокимёгар бўлиш учун олий билимгоҳга ўқишга кирдим. Толибликнинг илк давридан бошлаб илмий мақолалар ёзиб, ўзим туғилиб ўсган ноҳия рўзномасида эълон қилдим. Таътилга борганимда ноҳия фирқа қўмитасига чақиртиришди. Ноҳия қишлоқ хўжалик бошқармаси раҳбарларидан бири устимдан шикоят қилган экан. Илмий мақола учун!

Негалигини кейин эшитдим. Бир ҳазилкаш «Шу бола бу кетишда уч-тўрт йилдан кейин сенинг ўрнингни олади!» деган экан унга. Эҳ-ҳе, шундан буён бошқармада нечта раҳбар ўзгарди. У одам ҳам чеккага чиқиб қолди. Ҳайронман, бошқарма Хева хонининг тахтимидики, у ерда сулолама-сулола мангу қолишни ўйласанг! Хуллас, иккинчи марта олам мен учун қоқ иккига ажралди. Кейин ўзимни матбуотга уриб кетдим. Кези келганда ўшанда мени кимё бўйича ўқитган, тарбиялаган ўқитувчим Ўринбой Азнабоевдан узр сўрашни истар эдим. У мендан ҳақиқий кимёгар чиқишини орзу қилганди...

Ўқувчилик давримни эсласам, мактаб комсомол қўмитасига котиб бўлганлигим ёдга тушади. Комсомол фаоли сифатида Нукус шаҳрининг бир чеккасидаги оромгоҳда ўн кунча малака оширганимиз эсимда. У ерда ўқувчи котиблар бармоқ билан санарли эди. Кўпчилиги ноҳия комсомол қўмиталари котиблари.

Учинчи марта мен учун олам устунининг бир томони дарз кетгандек бўлди!..

Фикрларимни бир мулоҳаза билан якунламоқчиман. «Синфдош», деган ибора ёнига таомилда ишлатилмаса ҳам «жамиятдош», деган қутлуғ тушунчани қўшишимиз керак. Тўғри, бизда бу руслардагидек «в обществе друзей» қабилида жарангламайди. Демоқчиманки, мен учун азиз синфдошларим қатори қадрга эга бошқа жамиятдошлар кўп. Уларнинг орасида ёмонларига нисбатан, яхшилари кўпроқ... Ана шу яхшилар омон бўлишсин!..

Муҳиддин ЖЎРАЕВ — Қашқадарё вилояти, Ульянов ноҳиясидан. Мактабни 1979 йилда тугатган.

— Ўрта мактабни тугаллаганимизга ҳам ўн икки йил бўлай деб қолди. Орадан шунча вақт ўтган бўлишига қарамасдан ҳамон ажралганимиз йўқ. Тез-тез учрашиб, иш юзасидан бир-биримизнинг ҳолимиздан хабардор бўламиз. Йигитлар билан бир қаторда собиқ синфдош қизларни эслаймиз. Биз ўқиган пайтлари йигитлар билан қизлар ўртасида ўзаро ҳурмат, дўстлик пўлатдек мустаҳкам эди. Ҳеч қачон сиз сўзимиз сенга бормасди. Қизларнинг ҳурматини ҳамиша жойига қўярдик. Ҳозир-чи...

Ўрни келганда ўқитувчи обрўси ҳақида фикр юритмоқчиман. Биз ўқиган кезларда ўқитувчининг сўзи қонун ҳисобланарди. Ҳеч қачон устозлар гапини икки қилмасдик. Берилган ҳар бир топшириқни аъло даражада бажаришга интилардик. Ҳозир-чи? Йигит-қизлар муаллимларни ҳурмат қилмай қўйишган. Домлага тескари гап қайтарадиган ўқувчилар ҳам йўқ эмас. Бунга асосий сабаб айрим ўқитувчилар тўй-маъракаларда «оби-замзамдан» ҳаддидан ортиқ олиб қўйиб, ҳар хил бачкана қилиқлар кўрсатишади. Ўз ўқувчилари кўз ўнгида даврада кўз сузиб ўйнаётган раққосага хушомад қилишади...

Мен бу билан ўқитувчилар тўй-томошаларга бормасин, деган фикрни олға сурмоқчи эмасман, албатта. Лекин ўқувчисида яхши таассурот қолдириш учун, келгусида ҳам улар ҳурматини қозониш учун ҳар бир ўқитувчи қуюшқондан чиқмаслиги керак...

МУХБИР ИЗОҲИ: «Собиқ синфдошлар — саҳифамиз меҳмони» рукни остида мақола эълон қилганимиздан сўнг, таҳририятимизга кўплаб хатлар келди. Мактабни тугатганлигига эндигина бир йил бўлган ёшлардан тортиб, битирганларига 30-40 йил бўлган ота-оналаригача мактуб йўллашган. Фикрлар хилма-хил. Кимдир устози йўл қўйган хатосини эсласа, яна кимдир ўзининг йўл қўйган хатоларидан ўкинган. Лекин мактубларнинг барчасида, асосан бир хил хулоса: у пайтда ўқитувчи ва ўқувчи ўртасидаги муносабат бошқача эди.

Хўш, нега бугун ўша муносабат ўзгариб кетди. Ўзгарганда ҳам, ёмон томонга. Бунга ўқитувчи арзимаган маошга куни ўтмай қолганидан, ўзини бозорга урғани сабаб бўлдими? Ёки юқоридаги муаллифларимиздан бири айтмоқчи, устозлардаги «субутсизлик»ми? Фикримизча, на униси, на буниси. Унда жамият айбдордир? Балки, устозлар эмас, ота-оналар сабабчидир? Хуллас, изласанг баҳона топилаверади. Энди баҳона ёки сабаб эмас, балки, имкон ахтаришнинг вақти келди. Жумҳуриятимизнинг том маънода мустақил, бой-бадавлат бўлиши бугун мактаб партасида ўтирган ўқувчига боғлиқ. Шогирд билимдон бўлиши, унинг устоз билан муносабатига алоқадорлиги ҳам ҳеч кимга сир эмас...

Азиз муштарий, сиз яшаб турган жойда ЎҚИТУВЧИ — ЎҚУВЧИ — ОТА-ОНА ўртасидаги муносабат қандай? Агар яхши бўлса, нима учун? Агар ёмон бўлса, яхшилаш учун нима қилиш керак, деб ўйлайсиз?

Мактубларни
И. ҲАМРО шарҳлади.

Умид чечаклари

АҲМАД ЯССАВИЙ СЎЗИ

Товон куяр чўлдан йўл тортдим,
Товон қонар йўлдан йўл тортдим,
Ўнгим қолиб, сўлдан йўл тортдим,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Мардумсимон шайтонлар кўрдим,
Манзили йўқ карвонлар кўрдим,
Элин сотган султонлар кўрдим,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Қузғунлар тумонат, қарасам,
Кўринмас диёнат, қарасам,
Серобдир хиёнат, қарасам,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Бебурд қозиларни учратдим,
Ножинс тозиларни учратдим,
Эл норозиларни учратдим,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Ўз тилини сотганни кўрдим,
Ёв келганда ётганни кўрдим,
Элига тош отганни кўрдим,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Худосидан тонган эл бўлмас,
Бирлашмаса, сувлар сел бўлмас,
Номардлар ҳеч юртга бел бўлмас,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Ғийбатхона сероб, куйиндим,
Қароқлар беофтоб, куйиндим,
Булбулнинг дили чок, куйиндим,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Шайтоннинг йўлдоши кўп экан,
Одамнинг бебоши кўп экан,
Асабчақар тоши кўп экан,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Кўрдим, бунда Широқлар йўқдай,
Қасос учун яроқлар йўқдай,
Бобомерос чироқлар йўқдай,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Ҳайҳот, келган манзилим шуми,
Ўлимдан ҳам бад ўлим шуми,
Излаганим — ҳур йўлим шуми,
Манзилимга етдимми, йўқми?
Товон куяр чўлни танладим,
Товон сўяр йўлни танладим,
Томчи эмас, селни танладим,
Манзилимга етдимми, йўқми?

Фарҳод АРЗИЕВ,
Нурота ноҳиясидаги 29-мактабнинг XI синф ўқувчиси.

ЎЗБЕКИСТОНЛИК «ҲИНДИЛАР»

Жумҳуриятимизда бир неча махсус мактаблар бўлиб, улар олий билимгоҳларга иқтидорли ўқувчиларни тайёрлаб беришади. Тошкентдаги Лаъл Баҳодир Шастри номидаги 24-ҳинд тилига ихтисослашган мактаб ана шундай илм масканларидан бири. У жумҳуриятда ягона. Бу ерни битириб чиққанлар янги очилган Шарқшунослик олий билимгоҳида ўқишни давом эттиришлари мумкин. Айни кунда махсус синфларда бир ярим мингдан ортиқ ўқувчи таълим-тарбия олмоқда.

— Мактабимиз Эски шаҳар ҳудудида жойлашгани учунми, ҳалигача водопровод, канализация, газ билан таъминланмаган, — дейди С. Раҳимов ноҳияси халқ таълими бўлим бошлиғи М. Одилова. — «Азамат» қурувчиларимиз ғайрат отига қамчи босишса, шу йил охиригача сув билан таъминланишимиз мумкин. Акс ҳолда, яна кутишга тўғри келади. Газлаштириш эса зарур материалларнинг йўқлигидан бироз кейинроқ, аниқроғи, 1992-93 йилларда амалга ошса керак.

— Ўзбекистон ва Ҳиндистон давлатлари маданият, илм-фан соҳасида ўзаро дўстлик шартномасига имзо чекканларидан кейин бирор ижобий ўзгариш бўлдими? — деб сўраймиз мудирадан.

— Жумҳурият Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари Э. Самандаров шахсан ташриф буюриб, мактаб ҳаёти билан яқиндан танишиб кетди. Келажакда шу маскан замирида шарқшунослик лицейи очилади. 1992 йил ўқув биноси тўла таъмирланади.

— Ҳиндистонликлар ҳам бирор ёрдам кўрсатишяптими?

— Ҳар хил ҳинд делегацияларининг тез-тез келиб туришини ҳисобга олмаганда, йўқ ҳисоби.

Ўзбекистонлик «ҳиндилар» қўлларидан келганича ҳаракат қилишяпти. Уларнинг фаолияти тўғрисида кейинроқ батафсил ёритиш ниятимиз бор.

М. АБДУЛЛАЕВ.

ТЎХТА, МЕН ҲАМ КЎЧИРИБ ОЛАЙ.

И. ШЕРБЕК сурат этюди.

ҲАР КУНГИ ҲАНГОМА

6 «А»да яна қий-чув. Дарсга қўнғироқ чалинмаган бўлсада, ҳамма синфхонада. Ким-ким биландир баҳслашган, кимлардир қувалашяпти. Ҳуллас, синфни бошларига кўтаришаётир.

Доска ёнидаги Дилшод эса ўз санъатини намоён қилмоқда. У гоҳ Отелло, гоҳ Гамлет қиёфасига киради, гоҳ адабиёт ўқитувчиси Ойсара опа ҳаракатларини такрорлайди. Олдинги қаторда ўтирган 2—3 қиз унинг қилиқларини томоша қилиб, ҳиринг-ҳиринг кулишади.

Дарсга қўнғироқ чалинди-ю, йўлаклар бўшаб қолди. Аммо 6 «А» нинг ўқитувчисидан дарак йўқ. Синф қий-чув, тарақа-турук...

Ниҳоят, Ойсара опа кўринди. Кимдир салом берди, кимдир жим. Ўқитувчи сумкасидан ойна олиб аввал сочини қайта турмаклади, кейин лабларига бўёқ суртди. Дарсга ажратилган вақт эса ўтиб бормоқда эди...

Ойсара опа энди синф журналини очиб, эринмай йўқлама қилди. Кейин ўтилган дарс темаси — Э. Воҳидовнинг «Нидо» достонини ёддан айттириш учун Дурдонани турғазди:

«Ҳайқираман,
Тоғлар бағридан
Гумбирлаган садо келади...»

Ойсара опа дераза ёнига келди-да, ташқарига узоқ тикилиб қолди. Бундай вақтда унинг қулоғига ҳеч нарса кирмасди. Дурдонага ҳам айнан шу нарса керак эди. Достонни китобдан ўқиди-қўйди. Қолган икки-уч ўқувчи ҳам шундай қилишди.

Агар эшик очилиб физика ўқитувчимиз Манзура опа кирмаганларида Ойсара опа, бу яқин орада хаёл суришдан бўшамасди. У киши Ойсара опага қоғозда ўроғлик бир нарса кўрсатди. Муаллимамиз сумкасидан ҳамёнини олиб, у билан чиқиб кетди.

— Рўзномага боплаб уриш керак буларни, — асабийлашди Музаффар, — дарс ўтиш бу аҳвол. Яна «сизлардан ҳеч ким чиқмайди», «одам бўлмайсанлар» деб уришишади.

— Чайқов бобида Эски Жўвадан қолишмайди, бу мактаб, — луқма ташлади Феруза.

Шу вақт дарс тугаганидан дарак бериб, қўнғироқ жиринглади. Ойсара опа синфга қайтиб кирди. Ҳозиргина сотиб олган нарсасини сумкасига жойлар экан деди:

— Уйга вазифа «Нидо» достони. Темани дарсликдан ўқиб оласизлар.

6 «А» да яна тўс-тўполон бошланди...

Дилдора ОРИПОВА,
Тошкент шаҳри.

Сиз нима дейсиз?

«ОШИҚ-МОШИҚ» ЭМАСМИЗ!

«Ҳурматли редакция! Мен айни балоғат ёшидаман. Лекин шу ёшдаёқ...

У билан бир синфда, ҳатто бир партада ўтирамиз. Лекин атрофдагилар... Ўқувчиларнинг пичинги майли-я, ўқитувчилар ҳам кесатишади, «Ошиқ-мошиқлар» деб. Болаларни тартибга чақириш ўрнига уларга ўрнак бўлишмоқда. Айримлари дарсда ҳам кесатиб ўтиришади:

— Ҳурматли келинпошша, буёққа келинг.

— Дилрабонинг «Мажнуни», доскага чиқинг. Ё олиб келишга «Чайка» юборайликми?

Хуллас, шунақа гаплардан бошимизни кўтаролмай қолдик. Охири у бошқа партага ўтиб кетди. Шунда ҳам тинчлик йўқ:

— Ҳа, келин-куёвлар уришиб қолдингларми?

— Хафа бўлманглар, «Эру-хотиннинг уриши, дока рўмолнинг қуриши!»

Биз-ку бугун, эрта мактабни битириб ҳам кетармиз. Лекин шу гап-сўзлар бир умрга тамға бўлиб қолмасмикан? Ана шунисидан қўрқаман.

ДИЛРАБО Б.»

Азиз ўқувчилар! Бугундан эътиборан «Синфдошлар» саҳифасида сизлар учун сиртқи «Ёш иқтисодчилар ўқуви» ташкил этилди. Ушбуда сиз бозор иқтисодиёти даврида сўзлашувимизга кириб келаётган «менеджер», «брокер», «акция ва облигация» сингари сўзларнинг тўла маъноси ва бажариладиган вазифаси билан таниша борасиз. Қизиқарли топшириқларда ўз

ДИҚҚАТ, ДИҚҚАТ!

билимингиз ва ўқувингизни синаб кўрасиз. Қуйида икки топшириқни ҳукмингизга ҳавола қиляпмиз. Жавобларингизни иқтисодчи Қаҳрамон Ҳақбердиев шарҳлаб боради.

1-ТОПШИРИҚ: Дейлик, сизнинг 1000 сўм пулингиз бор. Уни 3—5 йил ичида қандай қилиб бир неча бараварга кўпайтиришингиз мумкин? (Эслатма: Қонунга хилоф иш қилманг).

2-ТОПШИРИҚ: 100 сўм пулингизга 100 дона нарса олинг.

Масалан: чойнак — 10 сўм, пиёла — 3 сўм, қошиқ — 1 сўм, олма — 50 тийин (донаси).

Баҳс

ИНҚИРОЗ

АФСУСКИ, У МАКТАБЛАРИМИЗНИ ҲАМ ЧЕТЛАБ ЎТАЁТГАНИ ЙЎҚ.

Хизмат юзасидан жумҳурият ўқитувчиларининг XV педагогика ўқишларида иштирок этишга тўғри келди. Маълум бўлишича, мазкур тадбир ҳар беш йилда бир марта ўтказилар экан. Лекин у мактабларимизга қандай ўзгариш олиб келяпти! Ёки шу давргача нима берди! Бу ҳақда мулоҳаза юритиб ўтирмоқчи эмасман. Унинг нима берганию, нима бермагани хусусида устозларимиз, қолаверса, бугун кўз ўнгимизда мунғайиб турган мактабимиз айтсин!

«Адашмасак, ўзлари ҳам ўша даргоҳда савод чиқарган бўлсалар керак?» — деб кимдир киноя қилиши мумкин. Ҳа, фақат мен эмас, ҳаммамиз ўша қутлуғ масканнинг тупроғини ялаганмиз. Назаримда, энг ёмони ҳам аксарият мактабларимизнинг фақат хат-савод танитадиган жой бўлиб қолаётгани. Ундаги таълим-тарбия ишлари замон, давр талаблари асосида олиб борилмаётганидир.

— Инқироздан чиқишнинг ягона йўли бор, — дейди Қори Ниёзий номидаги Ўзбекистон педагогика фанлари илмий тадқиқот билимгоҳининг бўлим мудири, педагогика фанлари номзоди Раҳим Ҳасанов. — Миллий мактаб принципларини ишлаб чиқиш ва уни зудлик билан халқ таълимига жорий этиш даркор. Илмгоҳимизда биз бу ишни амалга оширдик. Энди уни ҳаётга, мактабга тадбиқ қилиш қолди. Мана шу масала — энг муҳими кўнгилдагидек бормаяпти.

— Мактабларимиз чуқур инқирозда, — деб сўзида давом этади олим. — Фарзандларимиз билими йилдан-йилга пасайиб кетяпти. Мактабга ҳавас йўқ. Режадаги ўқув-тарбия ишларининг 20 фоизигина яхши ўзлаштириляпти. 80 фоизи эса ёмон. Бу мактаб дастури бажарилмаяпти дегани эмасми? Тарбиянинг боши берк кўчага бориб тақалиши, жиноятчиликнинг ошиши шундан далолат бермаяптими? Қанчадан-қанча олимларимиз, устозларимиз, масъул кишилар мазкур мавзуда бош қотирмоқда. Натижа эса, йўқ. Бу кетишда ҳаливери кўринадиганга ҳам ўхшамайди.

1984 йили мактаб ислоҳотини бошладик. Орадан 7 йил ўтибди. Хўш, нима ўзгарди? Ҳар йили 60 — 80 минг ўқувчи ўз жонига қасд қиляпти. Дастур мураккаб, муаллимлар малакасиз. Олий билимгоҳлар тайёрлаётган кадрлари билан мақтанолмайди. Таълим-тарбия борасидаги ишларимиз мушкул аҳволда қолди. Моддий асос ишлаб чиқилмади.

Назаримда, мазкур аҳволдан қутулишнинг бир қанча йўллари бор. Масалан, мактабнинг моддий таъминотини яхшилаш. Бизда Америкода бу соҳада ажратиладиган пулдан 12 баравар кам берилади, ўқув масканларида ўқитишни замонавий тарзда олиб бориш; мактабларнинг илмий-методик таъминотини яхшилаш, зарур адабиётлар, қўлланмалар таъминоти 20—30 фоиз бажариляпти. Бунга қоғоз камлиги, имконият йўқлигини рўкач қилишмоқда. Бу масалада ҳеч қандай чеклаш бўлмаслиги лозим. Яна бир муҳим томони, мактабларимизни миллий асосда қуришнинг сув ва ҳаводай зарурлиги.

Миллий мактаб ҳақида кўп тортишувлар бўляпти. Аслида у қанақа бўлиши керак? Бу борада менинг ўз қарашларим бор. Фарзандларимизни соф она тилида фикрлашга ўргатиш зарур. 8-синфгача болаларга чет тили ва рус тилини ўргатмаслик керак. Бу уларни фикрлашдан чалғитади. Таълим ва тарбия дастури жумҳуриятнинг ижтимоий-иқтисодий муаммоларидан келиб чиқиб тузилсин. Иттифоқ тарихини биламизу, бироқ Ўзбекистон тарихини чала-чулпа эгаллаганмиз. Улуғбекнинг кимлигини тўла-тўкис билмаймиз. Аммо Менделеев, Ньютон ҳақида маълумотга эгамиз. Чунки улар дарсликда бор; ўқувчиларни халқ анъаналари, урф-одатлари асосида тарбиялаш керак. Бизда эса аралаш-қуралаш бўлиб кетган. Нима, ўзимизнинг миллий тарбия дастуримиз бўлмаганми? Алломаларимиз қарашлари, ҳадислар-чи? Афсуски, мактабларимизда бу нарса йўқ; мактаб этник жиҳатдан соф бўлиши шарт. Биздаги мавжуд рус ва ўзбек мактаблари тарбияга путур етказади. Турли келишмовчиликлар келтириб чиқариши мумкин; ўғил ва қиз болалар алоҳида ўқитилса эди. Ҳозир аёлларимизда, қизларимизда эркакларга хос одатлар ривожланмоқда. Эркакларда эса аёлларга хослик пайдо бўлмоқда. Қизларимиз бир кун келиб она бўлади. Фарзанд тарбиялайди. Уларга мактабданоқ меҳмон кутиш, дастурхон ёзиш, пазандачиликни ўргатайлик. (Худога шукур, бу иш ўрнидан жилди).

Миллий мактабнинг меъморчилик қиёфасини сақлаб қолиш жоиз; Уларни таълим шароитларига мос равишда қуришни аллақачон бошлаб юбориш керак эди. Мадрасаларда бу ишни қойиллатишганку.

Ўзбек халқининг ташқи қиёфасини тиклайлик: дўппи, яктак, қийиқ. Нимага ҳиндлар миллий либосларида юраверади, биз ор қиламиз? Ёки ўзга миллатлар маданиятидан ўрнак олаяпмизми? Асосий сабаб, бизнинг ўзлигимизни унутганимиз. Ҳар соҳадан бир шингил тарзида байналмилал тарбия берганимиз. Натижада болаларимизда ҳам миллий ғурур шаклланмади. Бусиз эса ватанпарварлик ҳам бўлмайди. Бугун бот-бот такрорланаётган мустақиллик учун бу жиҳатлар сув ва ҳаводай зарур. Акс ҳолда ўзбекнинг келажаги бўлмайди.

Илмгоҳимизда миллий мактаб концепциясини ишлаб чиқдик. Уни брошюра тарзида 500 нусхада (?) тарқатдик. Жойларда фаол ишлар олиб борилмоқда. «Одобнома», «Мерос» дастури бўйича сабоқлар берила бошланди. Қизлар, ўғиллар алоҳида ўқитилаётган ўқув даргоҳлари мавжуд. Афсуски, булар ҳали кам. Нимагадир тегишли ташкилотлар илмгоҳимизнинг мазкур ишларига тушунмай қилишмоқда. Ҳатто туппа-тузук домлалар ҳам «Қўйинглар, энди кеч бўлди. Барибир амалга ошмайди» дейишмоқда. Лоқайдлар кўпайиб кетди. Бу тарзда кетаверсак, миллий инқирозга учрашимиз тайин. Халқ ўлади...

Муҳаммад АМИН.

ФАН ВА ХАЛҚ ТАЪЛИМИ БЎЛИМИДАН: Азиз муштарий! Юқорида тилга олинган мавзу — миллий мактаблар яратиш масаласи — бугун мустақил жумҳурият сифатида тан олинган Ўзбекистонимизнинг энг долзарб ва энг улкан муаммоларидан бири эканлиги сизга маълум. Суҳбатдош Р. Ҳасановнинг баъзи фикрлари эътирозли. Шу сабабдан ҳам уни «Баҳс» рукни остида эътиборингизга ҳавола этдик. Ҳурматли устозлар, азиз ота-оналар, қадрдон ўқувчилар, энди сўз навбати — сизга. Сизнинг фикр ва мулоҳазаларингиз асосида саҳифамизнинг кейинги сонларидан бирини миллий мактаб яратиш муаммосига бағишламоқчимиз. Том маънода миллий мактаблар яратиш, миллий таълим-тарбияни қадимий қадриятлар асосида қайта тиклаш, ўқувчиларда миллий ғурурни шакллантириш учун Сиз қай йўналишни таклиф этасиз!

ШУКРУЛЛО—70 ёшда

Барот БОЙҚОБИЛОВ

Чорчинордан бири...

Мағрибга қилиб сажда,
шарқдан юмдик кўзимиз,
Сиёсатга бош эгди
биз сингари қардошлар.
Саломимиз аликсиз
қолиб, диллар доғланди,
Қадримиз ерга уриб,
ер тепинди авбошлар.
Ўтмишга тамға босиб,
қопқалари қулфланди,
Туйнигидан қаролмай
ўтди кексаю ёшлар.

Ургутнинг афсонавий тоғларига пайваста Сўфиён гузарида асрларни ва наслларни ҳайратда қолдирган машҳури олам ва манзури одам — Чорчинор пойида минг йиллик булоқлар турна кўзидек мўлтираб, она заминнинг меҳри зилолидек биқирлаб қайнаб ётибди. Мозий шаҳодатига кўра, бу муқаддас булоқлар оби замзамидан миллатимиз номини Абадият китобига имонини кафилга қўйиб битиб кетган халқимизнинг чорчинори — Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий ва Заҳириддин Бобур баҳраманд бўлганлар ва унинг соясида мириқиб хордиқ чиқарганлар.

Чорчинор — тўрт чинорни бўҳтонлар ҳам, қирғинлар ҳам, сургунлар ҳам йўқ қила олмади. Чунки, у Она тупроқ бағрига теран томир ёйган, Она юрт офтобига юзини тутиб, Ватан осмонини бошига соябон қилган, умидвор кўзлари билан ўзбек халқи истиқлоли ва истиқболига тикилган. Элу юрт, замину осмон билан тақдирдош, қуёшу ҳаво, суву тупроқ билан қисматдош Чорчинорнинг умри боқийдир.

Чорчинорни кесмоқчи бўлганлар, уни илдизи билан қўпориб ташламоқни қасд этганлар мозий бўронларидан омон қолмадилар. Чорчинорнинг шохларини кессалар-да, бутоқларини ўтда ёқсалар-да, томирларини Она ер бағридан батамом суғуриб ололмадилар. Чорчинорни жафокаш ўзбек халқи кўксини қалқон қилиб, жонини нишон этиб балою офатлардан омон-эсон сақлаб қололди.

«Янги давр» ўзбек адабиётининг Чорчинори — Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Шукруллодир. Бу Чорчинор бошига «Янги замон» солган азобу уқубатлар, туҳмату бўҳтонлар кишилик ёдидан асло чиқмагай. Шўро тузуми қатағонлари мазкур Чорчинорни минг чиғириқдан ўтказди. Асли тоза булоқдан, Ургутнинг муқаддас чашмаларидан баҳравор бўлган табаррук зотлар — Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Заҳириддин Бобур ворислари — Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Шукрулло ҳам улуғ боболаридек ўзбек халқи шонли тарихи буюк солномаси зарварақларини ўз иншоси билан безаган, элу юртини якқалам этган закий адиблардир.

Шукрулло — Чорчинордан бири, Ўзбекистон боғида умри минг йилга пойдор азамат чинор. Бу азим Чинор меҳр булоғидан навқирон насл баҳравор, ёш адиблар навниҳолдек уни қуршаган.

Устод адиб Шукруллони табаррук ёшлари билан муборакбод этиб, Чорчинор умрини тилаб, у кишига бағишланган шеърим билан сўзимни мухтасар этдим.

Не тарихни ўрганиб
Тош каби қотди бошлар,
Ўзимизнинг тарихга
отилди аммо тошлар.
Мозийга тўғри боққан
эгри дебон топилди,
Алам тўла кўзларда
маржондек қотди ёшлар.

Амир Темур қонхўр деб,
Бобур эса хўрланди,
Қодирий ва Чўлпонсиз
қолди Андижон, Шошлар.
Фитрату Усмон Носир
бийрон тили кесилди,
Шукруллою Шуҳратда
букилмади бардошлар.
Жабру жафо чексак-да
умид билан яшадик,
Ҳурлик айёми келди,
ҳурликка бошлар бошлар.
Эрк туғилган кунидан
гарчи бўғиб келинар,
Хайрият, ўзни таниб,
уйғонди ватандошлар.

ШУКРУЛЛО—70 ёшда

ШУКРУЛЛО,

Ўзбекистон халқ ёзувчиси

ФИДОЙИ

Сен ҳақсан!.. Ўз қилган меҳнатинг билан
Арзийди ҳар қанча айласанг фахр.
Аммо ўзгалар ҳам сен каби зотан
Меҳнат қилишларин унутма, ахир.
Зеҳн солиб кўрсанг, меҳнату одам,
Асли бу дунёга келган эгизак.
Бемеҳнат инсон-ку, балки дунё ҳам
Бутун қолар эди бекўрк, бебезак.
Аммо меҳнатда ҳам, дўстим, меҳнат бор,
Ўғри, порахўр ҳам ётиб емайди.
Тунларин ташвишда ўтказар бедор,
Қўлга осонгина тушсам демайди.
Бизлар халққа хизмат қилганмиз, дея
Гердайган вақтинг ҳам бўлган хойнаҳой.
Аммо бадалига унвон, мукофот...
Давлат ҳақ тўлаган сенга ойма-ой!
Агар, азиз дўстим, халқингни севиб,
Хизмат этган бўлсанг унга сидқидил,
Бебадал, беминнат бирор одамнинг
Айт-чи, қилганмисан юкини енгил?!
Нонни азиз билган, ахир ушоғин
Ердан кўтаради муқаддас билиб.
Сен-чи, олганмисан ердаги тошни,
Бирор ватандошим қоқилмасин деб.
Улуғ жанг йиллари ватандошим деб
Бегонага берган бегона ҳам қон.
Сен кимни бўҳтондан қилдинг ҳимоя?
Қайси истеъдодга кўксингни қалқон?
Балки, дарёларни саҳрога буриб,
Унга қилгандирсан кўксингни тўғон.
Аммо сув босганда қўшнинг ҳовлисин
Оромингдан кечиб, куйдирдингми жон?
Бир инсон юкини елкалолмаган,
Бир одам дардига бўлмаган даво.
Халқининг меҳрини, ватан дардини
Ўз кичик қалбига қилармикан жо?!

БЕДОРЛИК ТАШВИШИ

Бугунги беҳаловат кунларда қўлига энди қалам ушлаган ёш ижодкордан тортиб, кўплаб орден ва мукофотлар соҳиби бўлган адиблар ҳам давр руҳи билан ҳамоҳанг бўлишни ихтиёр этишади. Зеро, ижод аҳли юз бераётган инқилобий ўзгаришларга ўз фикрини билдирмасдан тура олмайди. Янгиланишнинг қай йўсинда ва қаёққа кетаётгани унинг диққат-марказида бўлиши табиий. Агар ижодкор келажакни олдиндан кўра билмаса, бизни эртага нималар кутаётганини бугун айтиб беролмаса ўзини қўйгани жой топа олмаслиги турган гап. Шу боис жуда қадимдан улуғ ишларнинг бошланишига бевосита ижодкорлар даҳлдор бўлиб келишган. Элни тўғри йўлга бошлашда, юртни тинч-тотув сақлашда уларнинг ўрни беқиёс бўлган.

Ўзбек ижодкорлари жуда қадимдан халқимизнинг тақдири учун қайғуриб келишган. Афсуски, ҳар доим ҳам ҳақ сўз, адолат билан мақсадга эришиб бўлмаган. Тарихдан маълумки, тўғри гапни айтгани сабаб илмли шахслар жабр кўришган. Аммо шунда ҳам улар ўз йўлларидан қайтишмаган. Инқилобдан кейинги ўзбек адабиётида ёрқин юлдуз бўла оладиган истеъдодли ижодкорлар ўз мақсадларига эриша олишмади. Абдулла Қодирий, Абдурауф Фитрат, Абдулҳамид Чўлпон, Беҳбудий, Усмон Носир. Бу рўйхатни яна давом эттириш мумкин. Уларнинг қайси бирини олиб қараманг, халқ тақдирини қаламга олгани ва оқибатда тузум зуғуми боис жабр кўрганлигига огоҳ бўласиз. Ҳа, 30-йиллардаги қатағонлик элимизнинг ардоқли фарзандларидан маҳрум этди. Улар миллатчиликда айбланиб бекордан бекор отилиб кетилишига ёки Сибирь заминидаги тутқинликда бандаликни бажо келтиришига йўл очилди.

Надоматлар бўлсинким, ижодкорларни қатағон этиш кейинги йилларда ҳам давом қилди. «Халқлар отаси» Сталиннинг «доно раҳбарлиги»да ўтказилган сиёсат қанчадан-қанча истеъдодларни хонавайрон қилмади, дейсиз. 40—50-йилларда адабиёт оламига дадил кириб келган Ойбек, Шуҳрат, Шайхзода, Саид Аҳмад, Ёнғин Мирзо сингари ўзбек адиблари ноҳақ жабрланишди. Ана шундай ижоди билан ўз халқига хизмат қилишни орзу этган, аммо рўшнолик кўрмаган қалам соҳибларидан бири Шукруллодир.. У навқиронлик йилларида ёзган «Дарёда бир тун» сарлавҳали шеъри учун балога қолган. Унинг бу асари узоқ вақтдан сўнг «Шарқ юлдузи» ойномасида ёруғлик юзини кўрганди. Афсуски, ғанимлар ундан кир излашди. Шеърни авра-астаригача титишиб, нега унда партия йўқ, нега Сталинга мадҳия кўринмайди, дея шоирга осилиб олишди. Мақсад — Шукруллони ҳам қатағон домига тортиш эди. Оқибат душманлар ўз ниятларига эришди. Агар тан оладиган бўлсак, улар бу макрга ўша кезда ижодда ўз манфаати ва тинчини кўзлаган, ўзгалар муваффақиятини кўра олмайдиган айрим мунофиқлар ёрдамида эришгани бугун маълум бўлаётир.

Ўзбекистон жумҳурияти прокуратураси томонидан берилган бир ҳужжатда шундай сатрларни ўқиймиз: «Юсупов Шукрулло, 1921 йилда туғилган.* 1951 йил январда Ўзбекистон Давлат хавфсизлиги вазирлиги томонидан Шўроларга қарши миллатчилик ҳаракатлари учун ҳибсга олинган. Тошкент вилоят судининг қарори билан Ўзбекистон ССР жиноят мажмуасининг 66-моддаси, 2-қисми билан 25 йил қамоқ жазосига ҳукм қилинган». Бу ҳам етмаганидек қўлига қаламдан бошқа ҳеч нима ушлашга улгурмаган шоир жазони ўтаб келгач, беш йил мобайнида сиёсий ҳуқуқлардан маҳрум этилиши кўрсатилган эди. Ўзингиз ўйлаб кўринг, ана шу ҳолатда келажакка умид бўлиши мумкинми? Ёки Сибирнинг чиркин қамоқхоналарида, Узоқ Шимолдаги одам бормас ороллардаги музликларда не азобларда тирик қолишнинг ўзи бўладими?

Бахтимизга Шукрулло гарданидаги жами тавқу лаънатга ўлароқ келажакка ишониб яшади. Унга туҳмат тошлари отилишидан қатъий назар ҳаётни севди. Зим-зиё шимол тунларида, бармоқларини совуққа олдириб бўлса-да, қалам ушлашга ҳаракат қилди. Киприклари аёздан музлаб, қимирлашга мажоли қолмаган тақдирда ҳам ўзи туғилиб ўсган диёрни унутмади. Афсуски, ўша кезда Ўзбекистонда миллатчи тамғаси билан қамоққа олинган ижодкорларни ноҳақ қоралаш кун сайин авж оларди. Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг 1952 йил 21—22 февраль кунлари бўлиб ўтган навбатдаги X пленуми қалам аҳлига қўйилган айбларни маъқуллаб, уларнинг тақдирига бефарқ қаради. Унда маъруза қилган Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг ўша йиллардаги биринчи котиби А. Ниёзов инқилобий мафкурага ёт иш тутилганини таъкидлаш билан бирга, бир гуруҳ миллатчи адабиётчиларнинг хатти-ҳаракатларини рад этишдан нарига ўтолмади.

Ҳибсдаги умрини беҳуда ўтказмаган Шукрулло қаерда ва қандай ҳолатда бўлмасин шоирлигини унутмади. У қоғоз йўғида тамаки қутисига, деворларга, қўлига илинган рўзнома парчаларига кўнгил мулкига айланган сатрларни ёзишни канда қилмасди. У Россия қамоқхоналарида азоб чекиб ётса-да, аммо унинг нурли келажаги ҳақида шеър битди. Албатта тутқунлик йиллари шоирни доғда қолдирса-да, аммо ҳаётга теран боқишга, нима яхшию, нима ёмонлигини англаб олишни ўргатди. Дўст ва душманнинг фарқига боришни англатди. Бахтиёрлик лаҳзаси насиб этгач, Шукрулло танлаган йўлидан қайтмади. У қамоқдан келгач, ҳамкасб дўстлари кўмагида ижодий иш билан машғул бўлди. Ҳибсхонада ёзилган асарларни жамлаб, ёзувчилар уюшмаси муҳокамасида муносиб баҳосини олгач, Ғафур Ғулом муҳаррирлигида ёруғлик юзини кўрди. Ундан сўнг нашриётда узоқ вақт ишлаб қанчадан-қанча ижодкорларнинг китобларига муҳаррирлик қилди. Қатор шеърий китоблар ёзиш билан бирга бир неча саҳна асарлари яратди. Уларнинг кўпчилиги Ҳамза номли академик драма театрида қўйилиб, томошабинларнинг олқишига сазовор бўлган.

Аммо шоирга қамоқ лагерларида тортган азоблари, ноҳақ жабрланиб, Сибирь заминида кафансиз кўмилган юртдошлари фожиаси узоқ йиллар тинчлик бермай келарди. Балки шоир ўзи ҳам бандилик чоғида бир йирик асар яратиб, қабрлари бу заминда бир умр қолиб кетган юртдошлари хотирасига ёдгорлик ўрнатиш умидида яшаган бўлса ажаб эмас. Ана шу савоб юмушни Шукрулло кўп йиллик заҳматлар эвазига дунёга келтирди. Бу гал у шеърий асар бўлмай, балки насрий йўл билан қоғозга тушди. Шу боис Шукрулло «Кафансиз кўмилганлар» хотира-қиссасини яратар экан, энг аввало кўрган ва бевосита ўзи гувоҳ бўлган жонли воқеаларни рўй-рост ёзишни ўз олдига мақсад қилиб қўйди.

«Табиийки, «Кафансиз кўмилганлар» Чингиз Айтматов асарлари савиясида битилган деб шов-шув қилишга ҳеч қандай асос йўқ. Лекин шуниси муҳимки, мавзу жиҳатидан ҳам, мавзунинг ёритилиши жиҳатидан ҳам Шукрулло ўзига хос янгилик берди, деб бемалол айтиш мумкин, — деб ёзади филология фанлари доктори, профессор Норбой Худойберганов ўзининг «Қонли-қонсиз фожиалар» сарлавҳали мақоласида. — Яна қандай янгилик денг! У кўп жиҳатлари билан рус насрида, хусусан Солженициннинг «ГУЛаг архипелаги»да ҳар томонлама чуқур бадиий тадқиқу таҳлилдан ўтказилган қамоқхона ҳаётига оҳангдошлиги, муштараклиги билан ажралиб туради, бироқ, бу оҳангдошлик, муштараклик тақлидчилик ёки рус адибларининг тажрибаларига кўр-кўрона эргашиш меваси эмас».

Шукрулло бу асарни яратишга узоқ вақт ҳозирлик кўргани ва уни катта талабчанлик билан битгани кўриниб турибди. У тасвир нуқтасини яхши билади, чунки ўз бошидан ўтган воқеаларни қаламга олган. Тили равон, чунки, бу борада у ўзи кўп гапиради. Зеро, китоб дунёга келгунча шоирнинг шу мавзудаги бир қатор мақолалари вақтли матбуотда эълон қилиниб, бу борадаги ҳаракатлари қандай рўёбга чиқаётгани унинг мухлисларига маълум эди.

— Ҳақиқатни айтишдан оғирроқ, ўз хатоингни тан олишдан кўра мушкулроқ вазифа бўлмаса керак,—деди Шукрулло. — Яхши маълумки, била туриб айрим мунофиқларни мақтаб гапирамиз. Уларни орамизда кўкрак кериб юришига йўл қўйилади. Қолаверса, атрофимизда ўз айбини тан олмай, унинг сал учини чиқарсанг жириллаб кетадиган, сени олиб бориб, олиб келадиган, ҳатто «ақлдан озибди» дейишга бориб етадиганлар йўқ эмас... Ошкоравий даврда бор неъматларни оёқости қилмай, уларни яхшиликка сафарбар этмоқ керак. Инсон қадр-қимматини улуғлаб, шахсга сиғиниш даврида йўқотилган ва топталган ҳақиқатни тиклаш учун курашиш даркор. Бир-биримизга меҳр-муҳаббат уйғотиш зарур. Келажак авлод олдидаги масъулиятимизни ҳис этган ҳолда бир вақтлар билибми ёки билмай манқуртликка йўл қўйганларни фош этишимиз керак. Ҳақсизликлар, ноҳақ туҳматлар, гуноҳсиз қурбонлар бизни огоҳ этсин. Бугунги кун руҳи инсон тақдири ҳамма нарсадан устун туришини бир дақиқа ҳам унутмасликка даъват этаётир. Ёмонлик—боқий эмас. Афсуски, у қисқа вақт бўлса-да, «ғалаба» қилиши мумкин, холос. Ана шундай бир дамлар кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган гуноҳларга бош қўшган ўз мунофиқликларига иқрор бўлишлари учун вақт келди, деб ўйлайман.

Ўзининг 70 ёшини нишонлаётган Ўзбекистон халқ шоири Шукрулло бедорлик ташвиши оғушида. Унинг беором қалби асло тинчлик билмайди. Шоир мунтазам ўз мухлислари билан мулоқотда бўлиб, уларнинг фикрини билишдан вақтни аямайди. Жумҳуриятда унинг қадами етмаган шаҳар ва қишлоқ бўлмаса керак. Ўз навбатида уни жаҳонгашта ижодкор дейишга ҳақлиман. У бир қатор халқаро миқёсда ўтказилган анжуманларнинг қатнашчисидир. Яқинда шоир Саудия Арабистони ва Америка Қўшма Штатларига бориб келди. Шукруллонинг Президентлик Кенгашининг аъзоси сифатидаги жамоат ишлари ҳам ибратлидир. Шунингдек, бир қатор ойномалар таҳрир ҳайъати аъзолиги борасидаги саъйи-ҳаракатлар учун вақт топишга улгуради. Эл ардоқлаган шоиримизнинг табаррук ёши билан муборакбод этиб, унга катта ижодий муваффақиятлар тилаймиз.

И. УСМОНОВ.

Мирза КАРИМ

Моҳларойим

(РОМАНДАН ПАРЧА)

Ҳосият кампир ана шу кўприкнинг нариги бетидан имлар, гоҳо сочларини юлар, юзларини тимдалардию, овози эшитилмасди...

— Онажон! Сизнинг иссиқ бағрингизни соғиндим, онажон! Нега юз бурасиз, нега? Нега?!

— Бор, бор, менга тикилма! Мен тугаган одамман, бу йўлда адо бўлдим...

— Онажон!

— Сен кимсан, танимаяпман...

— Адолатман, онажон, Адолатман...

— Адолат... Сен ўлгансан...

— Мана мен, онажон...

— Сен ўлгансан, ўлгансан...

— Онажон... Нега сочларингизни юляпсиз, жоним ачишяпти, онажон...

— Менинг ҳам Адолат отлиқ қизим бўларди... Ой деса оғзи, кун деса кўзи бор эди. Бағримдан юлиб олдилар. Дод солдим, қулоқ беришмади ер ютгурлар. Саройигача бордим. Ваъдасининг уддасидан чиқишмади. Йиғлаб-сиқтадим... Яна нима қилайин...

— Онажон!

— Сўзимни бўлма. Адолатим қулоқ солар эди, сен бесабр экансан.

— Онажон!

— Бир кўрники, бир карники дегандай, ижобат бўлиб қолар. Адолатим доғида шу куйга тушдим. Ҳозир сочларимни юламан, бетларимни тимдалайман. Ишонмайсанми?

— Онажон!

— Мен кетдим, ўзимни жарга ташлайман... Ташлайман, ташлайман...

Адолатнинг сўнгги умиди ҳам сўнди. Шошиб ўрнидан турди, эшикни очмоқчи эди, орқадан тамбалаб қўйилибди. Чиройли терилган вассажуфтнинг бири илмоқли кўринди. Кўзи тушдию, яйраб кетди. Ёстиқлар тахлаб қўйилган сандал Адолат учун умид шоми эди. Ҳаракати ўзидан-ўзи тезлаша борди. Сандални ўртага қўйдию, сесканди.

(Боши ўтган сонларда).

9

— Тўхта, Адолат! Нималар қиляпсан? Бу ўйларни хаёлингдан қув. Ҳали бир гулинг ҳам очилгани йўғ-а! Яйраб-яшнаб юрмайсанми? Кўрганлар армонда қолишсин!

Бирдан талмовсиради.

— Ҳошимжон тўра овондозбоши қучоғидан кўра замин бағри тинч. Осуда ухлайман. Жаннат боғида яйрайман, парилар, париваншлар ҳузурида чақчақлайман. Ана парилар чорлаяпти. Ҳозир, ҳозир ёнингизга бораман.

Адолат шошиб бошидан рўмолини юлқиди. Узилиб кетмасмикин дегандай қулочлаб тортди. Пишиқ. Арғамчидек эшди-да, вассага ўтказди, икки учини маҳкамлади-да, сўнгги бор умид кўзларини тикди. Сониян бўйнини ўтказиб сандални оёғи учида тепиб юборди. Кўз олди бир зум қоронғилашди, ана шу зулмат ортидан мунавварлик ярқ этгандай, париваншлар чорлаётгандай эди. Хаёлидан элас-элас шу гаплар ўтди. «Онажон! жоним онам, жаҳоним онам. Шарафиддин, сизни дегандим, сизни деб у дунёга равона бўляпман. Эшитяпсизми, мен арши-аълодаман. Ҳузурингизга боряпман париваншлар... Сизлар чорладингизлар-а мени... Мени-а, боряпман, боряпман... Ҳозир етаман, Ҳозир, ҳозир, ҳозир...»

ЯРАДОР ЮРАК

Куз Хўқанд диёрига ўз палагини ёйди.

Моҳларойим ҳар галгидай тонг билан туриб, ходималар тайёрлаб қўйган илимилиқ сувда қўл-оёғи панжаларидан то тирсаккача ювиб, таҳорат олди. Бугун унинг кўнгли негадир ўксик эди, олампаноҳ Амир Умархон елкасидаги оғриқ яна қайталагандай кечаси икки-уч ингради. Бундан Моҳларойим чўчиб уйғонди, юрагининг бир четини камалак найзаси учириб кетгандай бўлди. Сониян зар кўрпачани секин суриб, олампаноҳ елкаларини ўради, Амир Умархон худди шуни кутгандай ором оғуши аралаш юзларида нур ўйнади.

«Ишқилиб кўнглим подшосининг умри боқий бўлсин!» Хаёлидан чақмоқ сингари ўтган бу фикр Моҳларойимга тасалли берди-да, хонаи хос томон юрди. Остонада уни таъзим ила Олима отин кутиб олди ва ғоят ибо билан салом берди. Моҳларойим бу аёлни ўзининг суянчиғи деб билар ва ҳатто уни кўрмаган маҳали соғинганлигини ҳис

10

қилиб, ортидан сўроқлатарди. Олима отин ўз бекасини эъзозлар, кўз қарашларидан нима деганию ва ҳатто қандай юмуш буюраётганлигини англаб етарди. Ҳозир ҳам Олима отин таъзим этиб, ўзини четга олди, Моҳларойимга йўл берди, ортидан соядай эргашиб хонаи хос тўрига, яъни қиблага қаратиб жойнамоз ёзди-да, орқаси билан юриб узоқлашди.

Моҳларойим бамдод номозини ўқиб, хонаи хосдан айвон томон юрди. Бу орада олампаноҳ Амир Умархон кўриниш берди. Моҳларойим ўз навбатида ўзини четга олди. Ибо ва назокат ила қилинаётган лутфдан олампаноҳ Амир Умархоннинг чеҳраси ёришди.

— Ўзларидан бўлсин, хоним.

Қачонлардан бери бу мулойим сўзни тингламаган Моҳларойим рости энтикди, тўғриси мана шу илтифотни соғинган эди. Эрта баҳордан, яъни Ўратепа қолиб, Жиззах учун бўлган жангу жадалдан олампаноҳ Амир Умархон ўзини олдириб қўйган, деярли беш-олти ҳафта табибларнинг назоратида бўлган ва ниҳоят турли муолажалардан кўнгли эндигина равшан тортиб келаётган эди. Бу орада не-не савдолар ўтди, бу биргина Аллоҳгаю, Моҳларойимгагина аён. Дастлаб, оғриқ аламларига аранг чидаган олампаноҳ беихтиёр Хонпошша ойим, деб юборган пайти Моҳларойим бир қадар титраган, кўнглим подшоҳи деб эъзозлаб юргани кўзи олдида ўзгаларни қўмсаётганлигидан рангги қув оқарган, «Эвоҳ, бундай беҳаёликка қандай чидар эканман» деган хаёлларга борган ва яна «кўз очиб кўрган жуфти ҳалолим-ку» дея ўзини босганди. Ўша куни тун тобора узайиб бораётгандай туюлди Моҳларойимга. Кўнгли ҳам ғира-шира шам ёруғи янглиғ эди. Ва ниҳоят эрина-эрина тонг ёришди. Моҳларойимнинг уйқу илинмаган киприклари бир-бирига сиранчдай ёпишиб бораётгандек туюлардию, ярим тундаги беихтиёр овоз сасидан чўчиб кетаётганга ўхшарди. Тўғриси, Моҳларойим ҳалиги исмни юзига солмоқчи бўлди, қаёқда, оғиз жуфтлашга қудрати етмади. Олампаноҳ Амир Умархон кечаги кундан анча тетик, бардам, кайфияти хуш эди. Моҳларойимга мана шу керак. Беихтиёр олампаноҳ Амир Умархоннинг чеҳрасидаги табассумдан кўнгли яйради, хайрият, муолажа ўз таъсирини кўрсатибди, табибнинг айтгани бўлди. Худо хоҳласа кейинги ҳафтада ўрнидан батамом туради! Шундай табиблар бор бўлсин! Олампаноҳ Амир Умархон ўшанда Муҳаммад Алихон билан Султон Маҳмудхонни кўриш умиди уйғонганлигини айтганди. Моҳларойим шу заҳоти фарзандларига ясовул юборди, ўзининг ҳам соғинганлигини ҳис қилди. Шаҳзода Муҳаммад Алихон беш яшар чамаси иниси — Султон Маҳмудхонни етаклаб кириб келди, аввал оналари, сониян падари бузрукворлари бағрига отилишди. Худди шу сония олампаноҳ Амир Умархоннинг кўзлари бирдан чарақлаб йириклашгандек туюлди.

— Қани ўтиринглар, меҳмонлар, — деди олампаноҳ Амир Умархон.

Олампаноҳ Амир Умархоннинг бу гапи шаҳзода Муҳаммад Алихонга нашъа қилди.

— Биз фарзандингиз эрурмиз, падари бузруквор.

Олампаноҳ Амир Умархоннинг юзидан жиддийлик тарк этмади, оҳиста нафас олди.

— Бу дунёга ҳаммамиз ҳам меҳмонмиз, ўғлим.

— Падари бузруквор...

— Падари бузруквор ўгитини у қулоқларингизга ҳам, бу қулоқларингизга ҳам қуйиб олинглар, болаларим.

Моҳларойим олампаноҳ Амир Умархон қулоғига «Ҳозир мавруди эмас» демоқчи эди, тили айланмади...

— Падари бузруквор...

— Муҳаммад Алихон ибн Амир Умархон! Келинг, бахт

11

қуши қўнишга ошиқаётган пешанангиздан бир ўпай!

Шаҳзода Муҳаммад Алихон довдиради, Султон Маҳмудхон нима қиларини билолмай бир падари бузрукворига, бир Моҳларойимга ўгирилди. Муҳаммад Алихон олампаноҳ сари юрди.

— Кенжатойимиз Султон Маҳмудхон, келинг жоним, қучоғимга ўтиринг-чи?! Қачонлардан бери эркалатолмадим чоғи. Бу падари бузрукворингиз салтанат ишлари билан бўлиб...

Султон Маҳмудхоннинг йирик-йирик кўзлари ловуллаб ёнди, шу сония падари бузруквори қучоғида эркалангиси келди ва ўзини ана шу ҳароратли оғушга отди.

— Болаларим, сизлар мен учун бирингиз кўз, бирингиз қошсизлар. Ҳар иккингизни бирдек суйдим, бор меҳримни улашдим. Минг афсуслар бўлсинки, салтанат юмушлари мени букиб қўйди, бу оҳанграбо сингари ўзига тортадию, сониян ажралиш оғир кўчади. Ундан ажралишнинг ўзи дарахтнинг ўқ илдизи кесиб қўйилгандек гап. Мана, волидангиз бохабар. Менинг ҳам юрагим ғазал ила тирбанд эди, наилож, уларни ўз жойидан қўзғотишнинг имкони туғилмади. Устига устак камина ловуллаётган чўғ устига кул бостиришга интилдим. Эҳ, хом сут эмган банда! Бошинг ёстиққа текканда ўйлар экансан дунёнинг ишларини...

— Падари бузруквор...

— Ҳозир, Муҳаммад Алихон, ҳозир... Сиз валиаҳдимсиз. Ўйлаган ниятларим кўп эди, волидангиз ила Хўқанд салтанатини Самарқанду Бухоро янглиғ осмонўпар бинолар ила бойитиш эди. Шу ишларим чала...

— Падари бузруквор...

— Ҳаммамиз бу дунёга меҳмонмиз дея бежиз бошламадим гапни. Кимдир олдин, кимдир кейин дегандай... Юрагим тубида тўпланиб қолган сўзларни бирма-бир ёзмоқдамен, ўғлим!

— Ҳазратим! — Моҳларойимнинг ғоят ширали овози ташвиш ила янгради. — Сиз... Сиз...

Олампаноҳ Амир Умархон Моҳларойим томон кўз тикди, чамаси, термилиб тўймаётганга ўхшарди.

— Хоним... Сизни кўп қийнадим, орзуларингиз йўлида туғаноқ бўлдим. Мен... Мен...

— Ҳазратим!

— Падари бузруквор!

Олампаноҳ Амир Умархон кенжатойи Султон Маҳмудхон пешанасини силаркан, Муҳаммад Алихонга қараб деди:

— Инингиз Султон Маҳмудхонни ўкситманг! Икки қўчқорнинг боши бир қозонда қайнамас деганлар. Аммо, сиз, сизлар ишонган фарзандларимиз эрурсиз. Шундайми?

Шаҳзода Муҳаммад Алихон бош силкиди.

— Майли, борингиз. Ҳозирдан ёш бошингизга ташвиш ортмай. Чақилиб қолманглар тағин.

Шаҳзода Муҳаммад Алихон ва Султон Маҳмудхон падари бузруквори ва волидасига таъзим қилиб, ортига қайрилишди.

...Ҳозир Моҳларойимга олампаноҳ Амир Умархоннинг тавозе ила «Ўзларидан бўлсин, хоним» деган майин ва ифорли сўзлари атиргул тутгандай ёқимли эшитилди.

(Давоми бор).

12

АЛЛОҲНИНГ ЎЗИ ҚЎЛЛАСИН

ЯҚИНДА МУСУЛМОН МАДАНИЯТИ ОЛИЙ БИЛИМГОҲИ ТАШКИЛ ЭТИЛДИ

Ҳозир исломни ўрганиш зарурати тўғрисида бирор киши билан баҳслашишга ҳожат йўқ. Турли диний мактабларнинг баҳамжиҳатлигида ҳақиқий инсонпарварлик принципини қарор топтириш, уларнинг зўраки бегоналашишини бартараф этиш тўғрисидаги масала ўткир бўлиб турибди. Айнан мана шунинг учун Москвада маданият ва умумбашарий қадриятлар Халқ академияси раҳбарлигида мусулмон маданияти Олий билимгоҳи ташкил этилди.

Қачонлардир Россия исломшунослик мактаби жаҳон фанида ғоят нуфузли мактаблардан бири бўлган. Ҳозирги кунларимизда ҳам мамлакат академик олийгоҳларида ва олий билим юртларида ислом ўргатилади. Янги олий билимгоҳни ташкил этиш зарурати қандай — дастлабки шу савол маданият ва умумбашарий қадриятлар Халқ академияси президенти Тошпўлат ТОЖИДДИНОВГА берилди.

— Сўнгги вақтларда амалда барча исломшунослигимиз ҳозирги замонда исломнинг сиёсий ролини аниқлашга ва истиқболда у билан айни шундай аснода ҳамжиҳатлик қилишга бўйсундирилган. Унга маънавий маданият сифатида қизиқиш жаҳон миқёсида бўлиб, унинг инсоният маданияти тарихидаги ўрнига аслида иккинчи даражали, амалий характерда муносабатда бўлинган. Шуни комил ишонч билан айтишим мумкинки, 70-йилларда исломда жўшқин сиёсий фаоллик юзага чиқмаганида, фанимизнинг ҳануз ҳозирги қаттиқ мафкуравий оқимда исломшунослик суви тортилиб бораётган ирмоқча ҳолича қолаверарди.

— Лекин сиз бўёқларни қуюқлаштириб юбормадингизми! Наҳотки «ислом ғалаёнигача» ислом билан амалий мулоқотни излаш бўлмаган! Наҳотки дин ва унинг маҳкамаларининг ўсиб бораётган фаоллиги шундай изланишнинг муваффақиятидан далолат бермаётгани бўлса!

— Сўзсиз, шундай бўлган: дин ўз руҳонийлари тимсолида ҳақиқатан ҳам кўпдан-кўп миллий ва халқаро ҳаракатларда етарли даражада сезилиб турарди ва ҳатто қатъий қатнашчилар бўлиб қолгандилар. Етакчи сиёсий кучларнинг у ёки бу мафкуравий йўл-йўриқлари билан боғлиқ бўлган зарурий улуғвор умумбашарий мақсадларни олға сурганлар. Бундай шароитда динга жуда нари борганда, энг яхши ҳолат ҳисобланса, нуфузли йўлдош ролини ажратишдан нарига ўтилмаган, жамият динининг ўзига ҳам, унинг турли муассасаларига ҳам қатъий мустақил қадрият сифатида қарамас, фаол ва манфаатдорлик билан унинг ғоясини қўллаб-қувватламасди.

— Олий билимгоҳнинг аниқ вазифалари нималардан иборат, маданият ва умумбашарий қадриятлар Халқ академиясининг ихтисослаштирилган бўлинмаси сифатида унинг аҳамияти нимада!

— Агар лўнда қилиб жавоб бериладиган бўлса, мен унинг асосий вазифасини мамлакатимиз академик олийгоҳлари ҳамда олий ўқув юртлари турли сабабларга кўра ўз олдиларига қўйишмаган ёки принципиаллик билан тўла кўламда ҳал этишга тайёр бўлмаган масалаларни ҳал этишда деб биламан. Мен биринчи навбатда ислом маданий-сиёсий устқурма сифатида бутун ер курраси бўйлаб тарқалган турли чеҳрали, турли қабилали ва турли тилда сўзлашувчи миллион ва миллион жамият ҳаётининг ноёб маънавий асосини комплекс ўрганишни назарда тутмоқдаман.

— Аммо, мамлакатимизда бошқа динлар билан бир қаторда исломни сиёсатдан ҳоли қилиш ўсиб бораётганлигини қандай баҳолаш керак! Жумладан, ислом сиёсий фирқалари тузилган. Фирқа сингари даражада очиқ-ойдин шаклланмаган бўлса ҳам, лекин сиёсий курашга борган сайин тортилаяпти, моҳияти бўйича ислом жамият ҳаракатида ўта радикал маънода тушунилади.

— Афсуски, бу ҳақиқат. Шундан диндорларни ҳам, даҳрийларни ҳам — соғлом фикрли барча кишиларни ташвишлантирмаслиги мумкин эмас. Бир қатор объектив сабабларга кўра, ҳозирги сиёсий кураш вазифалари билан кишиларни маънавий тарбиялаш юзасидан диннинг ўз вазифаларини кундалик сиёсат билан алмаштиришга йўл қўйиш мумкин эмас, албатта. Аммо бунинг ўз сабаблари бор. Мен унинг сиёсий маданияти умумий ривож топмаган бир пайтда беқиёс сиёсатлаштириш жараёнини биринчи ўринга қўймоқчиман. Ҳозир кишилар масжидга, черковга, синагогга кўпинча туб сиёсий саволларга жавоблар топиш умиди билан бормоқдалар. Ҳозирги кунимизнинг ана шу нохуш хусусиятини бир гуруҳ ноибларнинг «Асосий кучларнинг ҳамжиҳатлиги учун» маълум мурожаатномасини шарҳлаб, Москва ва Бутун Русь Муқаддас Патриархи Алексий II унга эътиборни қаратишни зарур деб ҳисоблади. У журналистлар сиёсий саволлар билан мурожаат қилишларидан нолиб, «Мен суҳбатлар чоғида инсон учун энг муҳим саволни эшитишни истайманки, уни бир ўсмир Исо пайғамбарга берганди: «Худо абадий ҳаётга мушарраф бўлишим учун нима қилишим керак!»

— Ноўрин саволим учун кечирасиз: мусулмон учун Қуръон ва Сунна [Муҳаммад Пайғамбарнинг ҳаёти ҳақидаги ривоят] билан бир қаторда яна Инжил ёки бошқа диний гувоҳликларга суяниши, улар билан бирдамлик изҳор этиши қанчалик ўринли!

— Афсуски, ислом ўз қобиғига ўралиб қолган, Қуръоннинг асосий манбаларини бошқа дунё динлари, жумладан, христиан ва яҳудий динлари билан гўёки муросасиз қарама-қарши қўйиш тўғрисидаги тасаввур ўрнашиб қолган. Бироқ, айни мана шу Қуръонда Тавротда ҳам ва Инжилда ҳам инсонлар учун ҳақиқий Раҳнамолик ва Дунё мужассамлашганлиги, кишиларнинг ўзлари эса этник, миллий ва бошқа тафовутлардан қатъий назар бир-бири учун олижанoблик ва саховат асосида яқинлашиш ва ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги даъват нақорат мисоли жаранглайди.

Биз томонимиздан ташкил этилган олий билимгоҳ ислом дунёқарашининг асосий манбаларини ҳамда унга асосланувчи ўтмиш ва ҳозирги ҳаёт тарзини ҳар жиҳатдан ўрганади ва оммалаштиради. Араб тилини назарий ҳамда амалий ўрганиш, ана шу тил юзасидан мусулмон халқлари тўплаган улкан бойликни сақлаган қўлланмалар ҳамда методик ишламлар тайёрлаш катта ўрин эгаллайди.

Қўлёзма бойликларимизнинг аҳамияти тўғрисида эса, ғоят биз учун фойдали бўлган шартлар асосида, мусулмон маданиятини ўрганиш юзасидан етакчи хорижий марказларнинг мунтазам мурожаат этиб турганликлари ҳам бундан далолат бериб турибди. Масалан, Саудия Арабистонидан мусулмон халқларининг тилларида қўлёзмалар ва ҳужжатларни автоматлаштирилган тарзда ишлаш ҳамда чоп этиш учун мамлакатимизда моддий-техник базани ташкил этишни маблағ билан таъминлаш таклифига эгамиз.

Биз яқинда Ислом банкининг саудиялик вакили билан имом Ал-Бухорий номли маданий комплекснинг қурилишида, араб тилини ўрганиш юзасидан курслар ҳамда мактаблар тармоқларини кенгайтиришда унинг иштироки масаласини келишиб олдик. Шунингдек, биз талабаларимиз ҳамда тажриба муддатини ўтовчиларни араб ва бир қатор Шарқ мамлакатларининг етакчи илмий ҳамда ўқув марказларига юбориш тўғрисидаги таклифларга ҳам эгамиз.

— Олий билимгоҳ зарур маблағларга ва энг асосийси — ҳаракатномани рўёбга чиқариш учун кадрларга эгами!

— Бундай маблағлар бизда бор. Хориждан бизнинг лойиҳаларимизни маблағ билан таъминлашни назарда тутаётганимиз фақат фаолиятимизнинг моддий-техник таъминлашга таъаллуқли бўлиб, улар биздан кўпроқ асъор сарфлашни талаб қилган бўларди. Биз қолган барча нарсалар учун зарур бўлган, энг юқори малакали мутахассисларни тўла жалб этишнинг етарли имкониятларига эгамиз.

— Сиз илоҳиёт илмий ташкилотлари, мусулмонларнинг диний бошқарувлари билан мусулмон маданияти олий билимгоҳининг келгусидаги илмий ҳамкорлигини қандай тасаввур этасиз!

— Биз шундай ҳамкорликка ғоят умид боғлаймиз. Чунки эътиқодсиз ислом муаммолари билан шуғулланувчи тадқиқот муассасаси чинакам илмий фаолият кўрсата олиши мумкин эмас. Ахир илоҳиётда бебаҳо билим ва тажриба тўпланган. Унинг ёнидан бирор бир жиддий тадқиқотчи, шу жумладан шўро тадқиқотчиси ҳам ўтган эмас. Бугун унинг буюк вакилларининг ажойиб илмий ютуқларига етарли баҳо бериш, мусулмонлар диний бош бошқарувлари ва улар раҳбарлик қилаётган ташкилотларнинг амалий фаолиятига янгича, ижобий қарашимиз лозим. Халқимизнинг маънавиятини тиклаш юзасидан уларнинг жонбозлик билан қилаётган меҳнатини ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш ва ёрдам бериш вақти келди.

В. ХОВРАТОВИЧ.

(«Известия», 1991 йил, 16 октябрь).

БИР СЎЗДА 83 ТА ҲАРФ

ШУ ВАҚТГАЧА Буюк Британиядаги темир йўл шохбекатларидан бирининг номи энг узун ном, деб ҳисоблаб келинарди, яъни у бир сўздан ташкил топган бўлиб, 56 та ҳарфдан иборат эди. Энди Гиннеснинг «Рекордлар китоби»даги бу номни янгилашга тўғри келади. Чунки Янги Зеландияда шундай пивохона бор эканки, унинг номи биргина сўздан иборат бўлиб, унда 83 та ҳарф бор экан. Агар бу ном туб аҳоли лаҳжаси асосида ўгириладиган бўлса, қуйидагича аталаркан: «Чўнг оёқлари билан қийналиб тоққа чиқиб тушган Таумата ўз севгилисига най чалиб берган, ерлик хўрандаларга маълум ва машҳур бўлган жой».

Бу хабар Бўлғориянинг «Параллели» ойномасида эълон қилинган.

ИСМ-ФАМИЛИЯЛАР ҚАНДАЙ ПАЙДО БЎЛГАН!

МАЪЛУМКИ, ҳозирги кунда барчамиз ўз исм-шарифимизга эгамиз. Хўш, у қачон ва қандай пайдо бўлган?

Авваламбор шуни айтиб ўтиш керакки, исмлар ҳақида ҳам фан мавжуд бўлиб, у «ономатика» деб юритилади. Исм тўғрисида сўз кетар экан, унинг «қариндошлари»ни масалан, лотинча «номен», грекча «онома», немисча «наме» сингари сўзлар ҳам учрашини эътироф этмоқ лозим. Чунки улар «ономастика»нинг замини ҳисобланади.

Қадим замонларда бир исмга бойлар эга бўлган бўлса, бошқа бир «қадри пастроқ» исм билан камбағаллар аталган. Ўрта асрда Қурияда аёллар умуман исмга эга бўлмаган. Улар шунчаки кимнингдир хотини, ёки синглиси, ё онаси, деб юритилган. Бошқа мамлакатларда эса аёллар эркакнинг номига ўтган.

Фамилия — одамзотнинг иккинчи исмидир. У Қадимги Римда пайдо бўлган. Ўша пайтда жой номлари фамилия сифатида қабул қилинган. Мазкур минг йилликнинг ўрталарида фамилия бутун Оврупо давлатларида урфга айланди. 1861 йили Русияда крепостной ҳуқуқ барҳам топгандан сўнг барча фуқаролар ўз исм-фамилияларига эга бўлишди.

КАМАЛАК

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

БУҚАГА ЎҒРИ ЁҚМАДИ

Тошҳовузлик Н.га бировнинг буқаси маъқул бўлиб қолди. Лекин ўзи буқага маъқул бўлармикан! Бировнинг ҳовлисидан буқани ўғирламоқчи бўлган Н. бу ҳақда ўйламай чакки қилди.

Тунда у ҳеч кимга сездирмай молхонага кирди, буқанинг арқонини устундан ечиб олди ва қўлига ўраб буқани молхонадан тортиб олиб чиқмоқчи бўлди. Бундай бетакаллуфлик ҳайвонга ёқмади ва у бирдан ўзини четга отди. Натижада ўғри қўлига ўраб олган арқонга ўралашиб қолди ва жаҳли чиққан буқанинг ҳужумидан қутила олмади.

Бақириқни эшитиб, югуриб келган мол эгаси чақирилмаган меҳмонни ўлимдан асраб қолди. Тинчланган буқа молхонада қолди, ўғри эса реанимацияга тушди.

БУГУН СЕНГА ТОБЕ БАРЧА ГЎЗАЛЛИК

Е. ХЎЖАМБЕРДИЕВ сурати.

ОЙНАИ ЖАҲОНДА

20 ОКТЯБРЬ — ЯКШАНБА

● ЎзТВ I

8.00 «Ҳафтанома» (такрор.). 9.00 «Ҳимоя учун сўз». Бадиий фильм («Мосфильм»). 10.35 «Ўзбекистон спорти». 11.20 Араб тили (такрор.). 11.50 «Актёрлар ва роллар». Каттақўрғон театрининг актёри Абдуғани Абдураззоқов. 12.50 Инглиз тили (такрор.). 13.20 «Бахт» вокал-чолғу ансамблининг концерти. 13.40 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Она-Ватан» видеоканали.

* * *

18.00 «Бўлса бўлар лақабли бегемот ҳақида», «Дала ҳовлидаги саргузашт». Мультфильмлар. 18.20 «Деҳқон маслаҳати». 18.40 «Кино жавонидан». 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.50 «Ўзбекистон» телевизион киножурнали. 20.10 «Якшанба оқшомида». Мусиқий кўрсатув. 21.00 «Ахборот». 21.25 «Ижод саҳифалари». Ўзбекистон халқ шоири Шукрулло таваллудининг 70 йиллигига. 22.45 «Кузги марафон». Бадиий фильм («Мосфильм»). 00.20 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● МТ—ОРБИТА-4

8.30 «Спорт ҳамма учун». 9.00 ТСН. 9.20 «Спортлото» тиражи. 9.35 «Севги иқрори». 9.50 «Эрта саҳарлаб». 10.35 «Ватан хизматида». 11.35 «Тонг юлдузи». 12.35 «Саёҳатчилар клуби» 13.35. «Қишлоқ янгиликлари». 14.35 «Пи» белгиси билан». 1-қисм. 15.35 ТСН. 15.50 «Пи» белгиси билан». 2-қисм. 16.15 «Омад кулиб боққанда». 16.30 Турли мамлакатларнинг эртаклари ва афсоналари. Нидерланд эртаги. 16.35 «Марафон-15». 17.45 «Халқаро панорама». 18.30 «Уолт Дисней таништиради...». 19.20 К. М. Вебер. «Оберон» операсига увертюра. 19.30 «Машъала ва балерина». Мультфильм премьераси. 19.55 «Одам амфибия». Бадиий фильм («Ленфильм»). 21.30 Информацион программа. 22.10 «КВН-91». Иккинчи ярим финал. Новосибирск давлат дорилфунуни — Ереван давлат тиббиёт олий илмгоҳи. 00.10 «Севиб, ёдда сақлаганларга». А. Миронов хотирасига бағишланган кеча. 02.05 «Куз шамоли». 02.50 Джаз портретлари.

● МТ—«ДУБЛЬ 4»

8.30 Зарядкага сафланинг! 8.45 «Кўчада янграган мусиқа». 9.15 Болалар учун кўрсатув. 10.20 Козьма Минин. Тақдирига хотима. 10.50 «Америкадан меҳр-муҳаббат билан. 11.35 «Булут ва ёмғирни чизаман». Мусаввир Е. Новоселов. 11.55 «Муқаддас ва абадият». 12.15 «Қўнғироқ садоси». 12.55 Бадиий фильм. 14.40 «Самарага монастир керакми?». Видеофильм. 15.40 И. Понаровская билан учрашув.

16.30 — 19.30 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ

19.30 Россиянинг парламент хабарномаси. 19.40 Лосев суҳбатлари. «Арбат академияси». 20.30 Хабарлар. 20.50 Хайрли тун, кичкинтойлар! 21.05 Лина Мкртчян иштирокида хайрия концерти. 21.50 Ҳужжатли фильм. 22.20 Ёзувчи А. Трушкин бенефиси. 23.25 Эълонлар. 23.30 Хабарлар. 23.50 «К-2» таништиради. 00.35 Баскетбол. Халқаро турнир. «Мак—Дональдс». Франциядан кўрсатилади.

БУНИ ҚАНДАЙ ИЗОҲЛАШ МУМКИН?

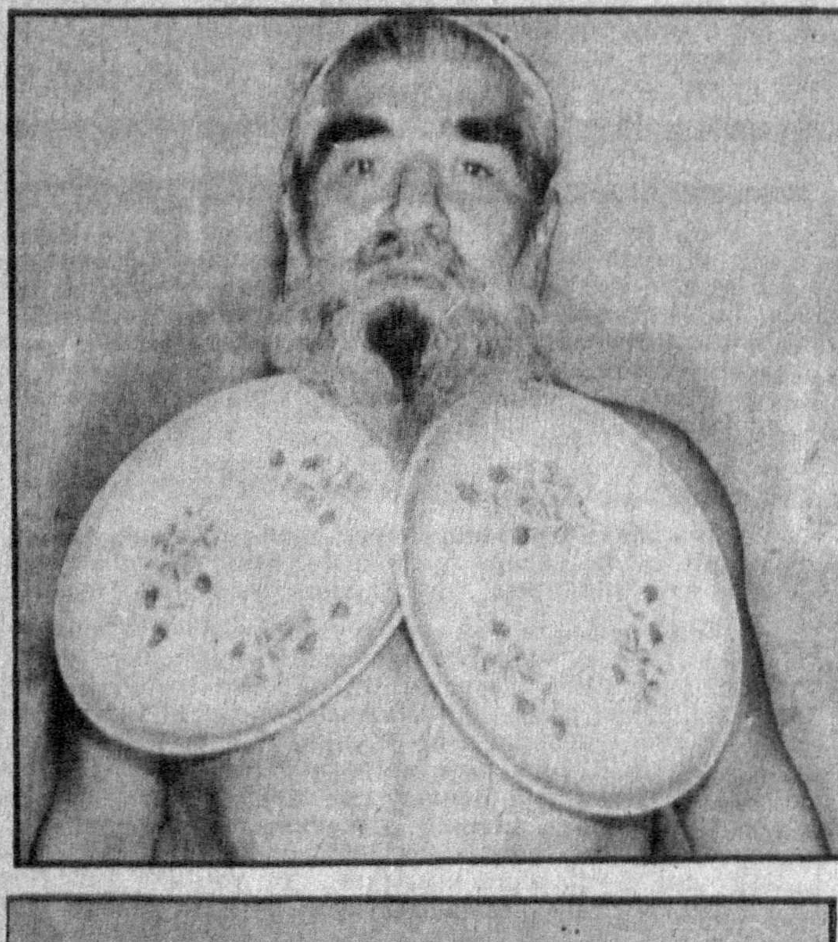

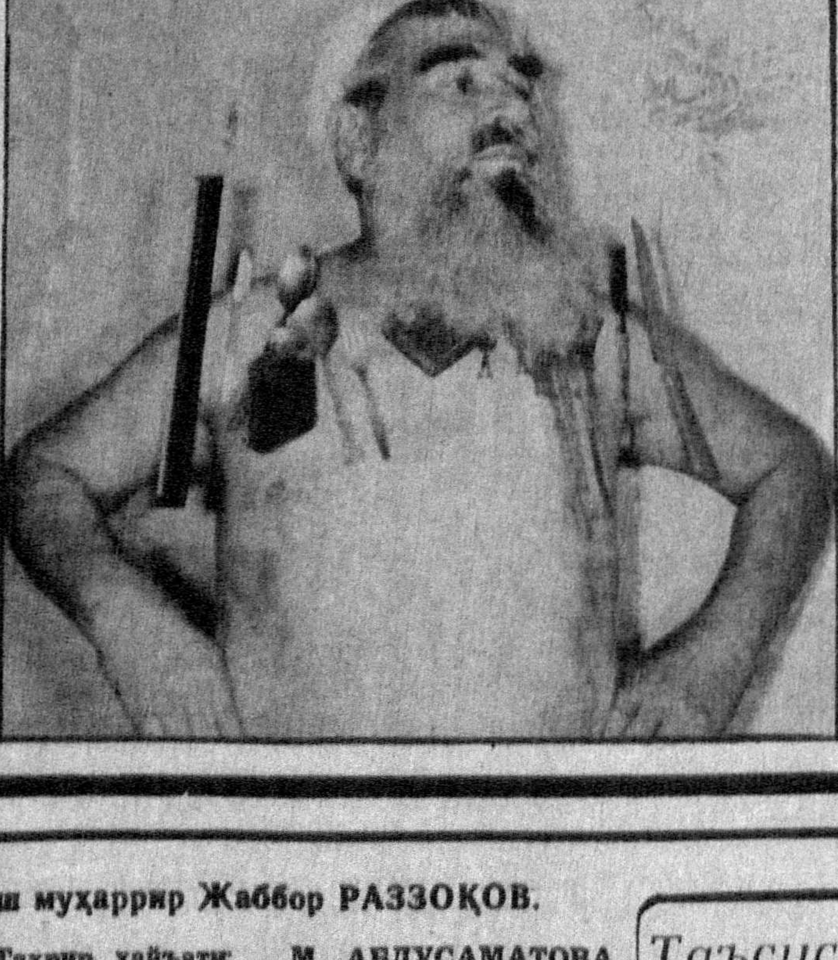

Ҳозирги кунда инсон танасининг кўзга кўринмас қуввати ҳар қандай жисмларни оҳангрaбодай ушлаб туриш хусусияти янгилик бўлмай қолди.

Сайрамлик машҳур табиб, СССР экстрасенслар ассоциациясининг вице-президенти Саййид Эргаш Али Йўлдош ҳожининг кўкрагига ёпишиб турган бир жуфт чинни лаган ўз ўқи атрофида айлана бошлайди. Чинни лаганларни айланишдан тўхтатиш ёки бошқа тарафга қараб айлантириш фақат табибнинг измидаги иш. Мен лаганларни тўхтатиб кўрдим. Вақтинча тўхтаган лаганлар яна айлана бошлади. Ҳозирги кунда бу мўъжизани илмий нуқтаи назардан изоҳлаш учун бир гуруҳ москвалик ҳикматчи олимлар бош қотиришмоқда.

Машҳур табиб танасида охирги вақтларда рўй бераётган ақл бовар қилмайдиган жараёнлар хусусида баҳс-мунозаралар давом қилмоқда. Сиз ҳам бу жараёнларни ўз кўзингиз билан кўриб, фикр юргизмоқчи бўлсангиз 3 ноябрь куни пойтахтимизнинг «Юбилей» спорт саройида бўладиган табибнинг даволаш сеансларида қатнашишингиз мумкин. Шуни ҳам таъкидлаб ўтмоқ лозимки, бу даволаш сеанси Тошкентда илк бор ўтказилмоқда.

Муҳаммад ҲАМРОЕВ.

СУРАТЛАРДА: табибнинг мўъжизавий фаолиятидан лавҳалар.

Муаллиф сурати.

ХАНДАЛАР

Ҳарбий шифокор қабулидаги «касал» аскарга деди:

— Агар уйингизда бўлганингизда шу арзимас нарсага келиб вақтимни олиб ўтирмасдингиз.

— Албатта, унда сизни уйга чақиртирган бўлардим.

* * *

— Айтингчи, ўртоқ капрал, медални нима учун олгансиз?

— Бутун полкни ўлимдан асраб қолганим учун.

— Қандай қилиб асраб қолдингиз?

— Оддий. Полк ошпазини отиб ташладим.

* * *

Денгизчи белига игна билан, дунё харитасини чиздирди. Бир куни касал бўлиб, шифокор қабулига келди.

— Оғриқ қаерингизда? — сўради шифокор.

— Бразилияда.

«ОБУНА—92» ҲАЗИЛЛАРИ

— Ада, қайси газетага обуна бўлай?

— Отангни «Ёш ленинчи» боққандан кейин «Ёш ленинчи»га ёзиласан-да!

Расмлар муаллифи Иброҳим Исмоил ОХУН ўғли.

Бош муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Таҳрир ҳайъати: М. АБДУСАМАТОВА, А. АҲМЕДОВ (бош муҳаррир ўринбосари), К. ЖУМАНИЁЗОВ, А. ОРЗИМАТОВ, З. ОРТИҚХЎЖАЕВ, К. РАҲИМОВ, З. РИХСИЕВ (масъул котиб), С. РУСТАМОВ, Қ. ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчи: Ўзбекистон ЁИ Марказий Қўмитаси (УЧРЕДИТЕЛЬ ЦК СМ УЗБЕКИСТАНА)

Рўзнома 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган.

БЎЛИМЛАР: ёшлар сиёсати — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-55-96; иқтисодиёт ва экология — 32-58-47; фан ва халқ таълими — 32-58-48; тарих ва маданий мерос — 32-58-47; спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ахлоқ ва ахборот — 32-57-52; қабулхона — 32-56-58.

Манзилгоҳимиз: 700083. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Индекс: 64607.
380.000 нусхада чоп этилади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўзномамиз ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума, шанба кунлари чиқади.

Яна рўзномада кўришгунча!

Ўзбекистон КП МҚ нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Чоп этиш вақти соат 20.00 га белгиланган. Чоп этиш учун соат 20.00 да имзо чекилди. Буюртма № 6128.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12